

**VÕID
KINDEL
OLLA**

Riigikogu valimised 2011

Reformierakonna valimisprogramm

„Eesti Põhjamaade tiigriks! Võid kindel olla.“

Sisukord

MEIE VÄÄRTUSED	3
1. PÕHJAMAADE PARIM MAJANDUSKESKKOND	5
2. PERESÕBRALIK RIIK	14
3. PAINDLIK TÖÖTURG JA SOTSIAALNE TURVATUNNE	17
4. TERVE EESTI	20
5. ELUS JA ILUS EESTI KEEL	24
6. EESTIMAA, KULTUURIMAA	27
7. SPORT ON RÕÕM	33
8. EESTI IDÜLL	36
9. MINU EESTI ON MINU KINDLUS	39
10. ILUS JA PUHAS PÕHJAMAA	46
11. KONKURENTSIVÕIMELISE HARIDUSEGA EESTI	50
12. ENERGIAJULGEOLEK	55
13. ÜHENDATUD EESTI	59
14. E-RIIGIST I-RIIGIKS	63
15. PIIRIDEST SUUREM EESTI	67
16. TURVALINE JA JULGEOLEKUT LOOV EESTI	71
17. SINU TURVALINE KODU, SINU KODUMAA	76
18. TÕHUS JA MOODNE KODANIKE RIIK	79

MEIE VÄÄRTUSED

Reformierakonna valimisprogramm on liberaaldemokraatialle rajanev tegevuskava järgmiseks neljaks aastaks.

Programm lähtub üldisest ja igaühe vabadusest ning püüdleb arengule, stabiilsusele ja heaolule. Selle saavutamise teeks on ennekõike vabal eneseteostusel, vabal ettevõtlusel ning omandi kaitsel rajanev majandusareng.

Ainult tugev majandus loob lisaväärtuse, mida on võimalik kasutada ühistes huvides ning võimaldab aidata neid, kel on väiksemad võimalused. Erakonna eesmärk on teha vaesed rikkamaks, mitte rikkad vaesemaks. Leiame, et inimene, kellel ei ole vara ega raha, ei saa oma vabadust täiel määral kasutada.

Vaba eneseteostus ja tõhus majandus rajanevad hästitoimivale demokraatialle. Jätkame riigi demokraatlike aluste arendamist, tarbetute piirangute ja bürokraatia vähendamist ning tegevust õiglase tasakaalu leidmiseks era- ja avalike huvide vahel.

Peame omariiklust ülimaks väärtuseks ning seisame kompromissitult selle kestlikkuse eest. Selleks on vaja põlisrahvastiku juurdekasvu, eesti keele ja kultuuri edenemist, ühtekuuluvust, hästitoimivat majandust, stabiilset poliitilist süsteemi ja edasist lõimumist samadel väärtustel põhineva rahvusvahelise kogukonnaga, eelkõige Euroopa Liidu ja NATO-ga.

Avalik võim on loodud inimeste poolt inimeste teenimiseks. Me soovime Eestit, mis on kodanike riik. Vabadus rajaneb kokkulepitud reeglitel ning on mõeldamatu igaühe õiguste ja vabaduste austamise ja tõhusa kaitseta. Kõik isikuvabaduse piiramised demokraatlikus ühiskonnas peavad olema õigluse nimel põhjendatud ja seaduslikul alusel.

Eestis ei tohi olla kohta ühiskonnakihtide ja -gruppide vastandumisele, konfliktidele, vägivallale ega diskrimineerimisele. Soovime pakkuda igaühele võrdse võimaluse vabaks eneseteostuseks. Austame inimväärikust ja individuaalsust. Meie eesmärgiks on salliv ja koostöövõimeline ühiskond.

Vaba ja loov ning meie ajaloolisi väärtusi edasiviiv on haritud inimene. Seepärast toetame võimete ja vajadustekohast parimat haridust ning tunnustame, et vabad inimesed taotlevad oma eesmärgi erineval viisil. Eesti tulevik on loodussäästlik teadusmahukas kõrgtehnoloogiale rajanev tootmine ja elukorraldus. Eestile on iga inimene oluline.

1. PÕHJAMAADE PARIM MAJANDUSKESKKOND

Reformierakonna majanduspoliitika eesmärk on Eesti inimeste elatustaseme tõus. Selle eelduseks on stabiilne majanduskasv ja konkurentsivõimeline majandusstruktuur – just neist sõltuvad uued töökohad, pensionitõus, teenused lastega peredele, turvalisus ja Põhjamaade tasemel haridus.

Eesti majanduskasvu võtmeks on edenemine ülemaailmses väärtusahelas – Eestis tehtu ja loodu peab muutuma oluliselt väärtuslikumaks ja konkurentsivõimelisemaks. Töö tootlikkus ja hind peab kasvama – vaid sellisel juhul saavad kasvada ettevõtlustulu ja palgad. Prioriteetseks on just inimeste sissetulekute kasv, mis pikemas perspektiivis tagab ka riigi ja kohalike eelarvete kaudu ümberjaotatavate vahendite piisavuse.

Riik panustab majanduskasvu atraktiivse ja usaldusväärse keskkonna loomisega: hariduse, teaduse ja kultuuri arendamisega, tööturupoliitika, taristu-, IT-, energia- ja transpordipoliitika, õiguspoliitika ja majandusdiplomaatiaga. Kõiki riigi ja kohalike omavalitsuste poolt ettevõetavaid samme, mis mõjutavad majanduskeskkonda, tuleb hinnata nende mõju alusel Eesti rahvusvahelisele konkurentsivõimele.

Riigi suur vastutus, mis võimaldab seda keskkonda rahastada, on elujõuline riigieelarve, stabiilne maksusüsteem, võimalikult madal ning majanduslikult mõistlikult jaotuv maksukoormus. Tuleb luua olukord, kus halbadele aegadele majanduses ei pea reageerima ühegi maksu tõstmisega. Maksukoormuse alandamine ning teised konkurentsivõimet tõstvad meetmed peavad sõltuma eelarve struktuurse ülejäägi suurusest.

Nende eesmärkide saavutamiseks viib Reformierakond läbi struktuurseid reforme ja poliitikaid, mis lähtuvad järgmistest põhimõtetest:

MAKSUNDUS

1. Maksurahu kõigi maksude osas, välja arvatud tööjõumaksud:

- a. jätkame lihtsa ja ettevõtlikkust soodustava ühetaolise üksikisiku tulumaksuga ning välistame keerulise ja astmeliselt vaesustava tulumaksusüsteemi kehtestamise;
- b. anname kindluse, et tulumaksuvabastus ettevõttesse tagasi investeeritud kasumilt säilib;
- c. ei tõsta maksukoormust;
- d. järgime põhimõtet, et sotsiaaltarvajadusi rahastatakse kogutud maksudest, mitte maksude kogumatajätmisest.

2. Tööjõu maksukoormuse vähendamine kõrge tootlikkusega töökohtade tekkeks,

milleks kasutame eelarvevõimaluste tekkel järgmisi maksukärpeid:

- a. töötuskindlustusmaksu määra vähendamine;
- b. sotsiaalmaksu lae kehtestamine;
- c. tulumaksumäära vähendamine koos maksuvaba miinimumi tõstmisega;
- d. erisoodustusmaksu kaotamine tööga seotud tasemekoolituselt, ennekõike doktoriõppelt, sest teenustekeskses globaalses äris pole võimalik edu saavutada, kui puuduvad suurepärase hariduse, töökultuuri ja ärivaistuga inimesed;
- e. tööjõumaksude vähendamise kõrval viime läbi metsandussektori arengut toetava tulumaksureformi: metsa müügi korral saab maksustatavast tulust maha arvata kolme müügiärgse aasta kulud.

3. Säästmise soodustamine:

- a. loome tööandjatele võimaluse teha 6000 euro ulatuses aastas maksuvabalt sissemakseid töötaja III pensionisambasse.

TÖÖTURG

4. Tööturu turvalise paindlikkuse suurendamine:

- a. suurendame tööandjate ja töövõtjate rolli tööturu korraldamisel, andes neile võimaluse senisest enam kaasa rääkida töötavatele ja töötutele inimestele pakutavate riiklike teenuste kvaliteedi ja mahu kujundamisel;
- b. võtame vastu uue kollektiivse töötüli seaduse, mis tugevdab tööturu osapooli ning reguleerib ühemõtteliselt streigiõiguse;
- c. kujundame õiglaselt ümber eri- ja sooduspensionite süsteemi, et tagada võrdsem kohtlemine kõigile pensionieas olevatele inimestele, võimaldada tööturul aktiivsena hoida töövõimelisi ja hea väljaõppega inimesi ning suurendada võimalusi teiste sotsiaalteenuste osutamiseks;
- d. ergutame ülikoole ja ettevõtjaid osalema senisest jõulisemalt täiendkoolituse turul, et viia elukestvas õppes osalemine Põhjamaade tasemele.

5. Investeeringuid ning rahvusvahelist äri ligitõmbava sotsiaalse keskkonna arendamine:

- a. rakendame haridusprogrammi Põhjamaade tasemel kvaliteetse hariduse andmiseks, muuhulgas edendame Euroopa koole välisspetsialistide laste jaoks ja rahvusvahelist bakalaureuseõpet;
- b. jätkame Eesti kujundamist turvalise ja perekeskse elukeskkonnaga riigiks;
- c. edendame Eesti ühiskonna üldist avatust ja sallivust;
- d. jätkame atraktiivse kultuurikeskkonna loomist Eestimaa erinevates piirkondades, mis aitab arendada turismivaldkonda;
- e. Eesti majanduse konkurentsivõime tõstmiseks loome soodsa keskkonna välistudengite ja tippspetsialistide Eestisse tulekuks. See aitab Eestisse luua teadus- ja kompetentsikeskusi ning tagada ettevõtetele kõrgema kvaliteediga tööjõudu;
- f. oleme vastu väheste oskustega võõrtööjõu massilisele sissetoomisele.

ETTEVÕTLIKKUSE EDENDAMINE

6. Turutõkete kõrvaldamine ja ausa konkurentsi tagamine:

a. võitlus kartellide ja monopolidega, kes takistavad konkurentide turulepääsu ja vähendavad sellega majanduse tõhusust ning tõstavad tarbijahindu, on riiklik prioriteet.

7. Bürokratia ja aruandluse vähendamine:

a. vähendame bürokraatiat ja aruandlust, sealhulgas võimaldame alla 100 000 euro suuruse aastakäibega väikeettevõtetele mugava raamatupidamise otse e-Maksuameti keskkonnas, kus väikeettevõtja saab ühes kohas lihtsalt koostada ja esitada maksudeklaratsioone ja majandusaasta aruandeid. Laiendame ettevõtjaportaali, lisades sinna mugava võimaluse käibemaksukohusluse ja kaubamärgi registreerimiseks;

b. lihtsustame äriühingute ümberkujundamise ja lõpetamisega seotud reegleid, et soodustada ettevõtlusaktiivsust ja juhtimisoskuste taaskasutamist.

8. Ettevõtluse õpe ja suurem väärtustamine:

a. väärtustame ettevõtjat ühiskonnas kui uue rikkuse loojat;

b. algatame üliõpilastele suunatud programmi „Hakka ettevõtjaks!";

c. viime ettevõtlusõppe põhihariduse õppekavasse.

TARISTU

9. Energiajulgeoleku tagamine odavaima võimaliku hinnaga tarbijaile ja keskkonnale:

a. tagame ettevõtetele ja tarbijatele taskukohase elektrivarustuse, mitmekesistades ja hajutades energiatootmist (sealhulgas valmistades ette Eesti oma tuumajaama rajamist), ergutades rohkem kasutama kodumaiseid taastuvaid energiaallikaid ning vähendades sõltuvust julgeolekuriske sisaldavast energia sisseostmisest kolmandatest

riikidest. Kodumaiste taastuvate energiaallikate kasutamine loob uusi töökohti metsanduses ning surub alla soojuste hinda tarbijatele.

10. Eksporti ja ettevõtlust takistavate transpordi pudelikaelte kaotamine:

a. arendame lennuühendusi eesmärgiga, et Tallinnast saab kõigisse suurematesse Euroopa ärikeskustesse lennata põhimõttel „hommikul sinna, õhtul tagasi“;

11. Mugava äritegemise taristu edendamine:

a. liidestame riiklikud põhiregistrid (maakataster ja kinnistusraamat) ja muudame nende põhiaandmed 24/7 veebis tasuta kättesaadavaks. Arendame registrite riskasutust eesmärgiga viia andmete esitamisega seotud koormus ettevõtja jaoks võimalikult väikeseks;

b. katame Eesti ülikiire internetiühendusega; e-teenuste ja kogu IT sektori potentsiaali edasiarendamiseks ning ettevõtlusvõimaluste parandamiseks regioonides on oluline kaasaegse info- ja kommunikatsioonitehnoloogia taristu väljaarendamine;

c. oleme eestvedajaks Euroopa digiteenuste ühisturu väljaarendamisel, ennekõike digitaalse isikutuvastamise rahvusvahelise süsteemi rajamisel.

12. Teadmuspõhist loomemajandust toetava infrastruktuuri edendamine:

a. jätkame investeeringuid riigi ja juhtivate kõrgkoolide osalusel loodud teadusparkide taristu arendamisse, et viia kokku innovatsioon ja ettevõtted;

b. toetame kunstide rolli suurenemist ettevõtluse mitmekesistamisel, sealhulgas disaini suuremat rakendamist tootarenduses;

c. loome tingimused rahvusvaheliselt tunnustatud tippspetsialistide palkamiseks strateegilistele erialadele Eesti ülikoolides.

RIIGIMAJANDUS

13. Võitlus reguleeritud hindadest tuleneva hinnatõusuga:

- a. vaatame kriitilise pilguga üle Eesti Energia äriplaani, välistamaks võimalust, et Eesti tarbija peab kinni maksma kulutusi, mis ei ole suunatud peamisele – tarbijale odavaima energia pakkumisele ja Eesti energiajulgeoleku tagamisele;
- b. loome konkurentsi gaasi pakkumises, et vähendada sõltuvust Vene gaasist ning suruda alla gaasi ja toasooja hind Eesti ettevõtjatele ja tarbijatele;
- c. vähendame taastuvenergia toetusi, kahjustamata investeerimiskeskonda ja riigi poolt endale seatud keskkonnaeesmärkide saavutamist.

14. Eesti kui investeringute ja uute töökohtade sihtmaa rahandusliku usaldusväärsuse süvendamine:

- a. viime riigieelarve aastaks 2013 struktuursesse ülejääki ning hoiame seejärel ülejääki kõigil kasvuaastatel;
- b. kasvatame reserve, mis lubavad võimalikud langusaastad valutult üle elada ka tulevikus.
- c. Soodustamaks suuremahulisi investeringuid, peame vajalikuks pikendada riigi poolt väljastatavate ressursilubade (vee erikasutusluba jne) kehtivuse tähtaegu.

15. Riigivara tootlikkuse suurendamine:

- a. viime avaliku sektori kasutuseta vara tsiviilikäibesse, sealhulgas lõpetame maareformi;
- b. koondame alustava ettevõtluse riiklikud tugimeetmed ühtsesse, lihtsasse ja paindlikku programmi.

ÕIGUSKAITSE

16. Õigusriigi ja õigussüsteemi toimivuse ning ärikeskkonna parandamine:

- a. lähtume mistahes ärikeskkonna muudatuste kavandamisel õiguskindluse ning vastava valdkonna ettevõtluse esindajate kaasamise põhimõttest;
- b. arendame kohtusüsteemi sihiga muuta õigusemõistmine kodanikele kiiremaks ja odavamaks: kohtasjade menetlus ei tohi üheski kohtuastmes üldreeglina kesta üle 100 päeva. Looime uusi võimalusi kohtule alternatiivsete menetluste rakendamiseks. Kohtuotsuse täitmine peab olema tagatud;
- c. täiustame maksejõuetusõigust ja täitemenetlust;
- d. lihtsustame ja muudame läbipaistvamaks detailplaneeringute menetlemise ja ehitusloa saamise, sealhulgas vähendame bürokraatiat kodu remontimise ja soojustamise kavandamisel;
- e. vaatame üle ärikeeldude kohaldamise regulatsiooni, eesmärgiga kõrvaldada turult ebaausad ettevõtjad;
- f. korruptsiooni ennetamiseks ja tõkestamiseks kasutame kõiki sotsiaalseid, õiguslikke ja poliitilisi abinõusid. Rakendame täiendavaid abinõusid võitluses maksupettuste ja maksudest kõrvalehiilimisega;
- g. vaatame kriitilise pilguga üle riigilõivud.

EKSPORDI ERGUTAMINE

17. Ettevõtlustoetuste kasuteguri ning laenude ja garantiide osa suurendamine ekspordi toetamisel:

- a. maksumaksja rahast makstavatest ettevõtlustoetustest on kasu vaid siis, kui need parandavad Eesti majandusstruktuuri, mistõttu tuleb Arengufondi, EASi, Kredexi ja PRIA kaudu makstavate toetuste maht ja teravik suunata ennekõike alustavate ja eksportivate ettevõtete toetuseks;
- b. riigieelarve vahendite piiratuse juures peame õigeks järk-järgult liikuda toetustelt laenude ja garantiide kasutamisele ning keskenduda koostööd ja tootearendust ergutavatele meetmetele.

18. Eesti ettevõtluskeskkonna jõulisem tutvustamine välisurgudel:

- a. seame eesmärgiks muuta Eesti rahvusvaheliste äride peakorteriks, regionaalseks meditsiini-, küberkaitse- ja messikeskuseks, tunnustatud loomemajanduse ja disainimaaks;
- b. laiendame välisesinduste võrku, muuhulgas ehitame ja mehitame uued saatkonnad Hiinas ja Kasahstanis, peakonsulaadi Austraalias ning kaalume saatkonna avamist Indias;
- c. algatame eraldi programmi Aasia kapitali ja turistide meelitamiseks Eestisse.

FINANTSKESKKOND

19. Finantskeskkonna turvalisuse suurendamine:

- a. ausa konkurentsi kindlustamiseks tugevdame ennetavat järelevalvet panganduse ning pensionifondide tegevuse üle. Anname Finantsinspektsiooni tegevusele uue seadusliku aluse ja sisu, et järelevalve oleks kiire ja karm. Soovime suurte rahvusvaheliste pankade lisandumist Eesti turule;
- b. lihtsustame reegleid, et sisuliselt käivituks börs alternatiivse heade äriideede rahastamise allikana ka väike- ja keskmise suurusega ettevõtetele. Eesti elanikest peab saama omanikuühiskond mitte ainult kinnisvara, vaid ka ettevõtete omanikeks olemise kaudu.

20. Kindlustusturu edasiarendmine

- a. loome aja nõudeile vastava tööõnnetus- ja kutsehaiguskindlustuse, mis motiveerib töövõtjaid hoolima oma tervisest ja tööandjaid pakkuma oma töötajale tervislikku töökeskkonda;
- b. tegutseme sihiga laiendada kindlustustegevust oluliselt enam ka tervisest ning ajutisest või alalisest töövõimetusel ja maksejõuetusel tulenevatele riskidele. Ettevõtluse ja ekspordi toetamiseks võib riik võtta enda peale teatud riskide kindlustamise eraõiguslikus kindlustuses.

Stabiilse majanduskasvu saavutamise eelduseks on struktuursed reformid hariduses, energeetikas ja halduses ning Eesti

transpordiühenduste arendamine, mis on põhjalikumalt käsitletud valimisprogrammi osades: Konkurentsivõimeline haridus, Energeetikajulgeolek, Tõhus ja moodne kodanike riik ning Ühendatud Eesti.

2. PERESÕBRALIK RIIK

Reformierakonna pere- ja rahvastikupoliitika eesmärk on luua Eestist peresõbralik riik, kus inimesed soovivad hea meelega lapsi saada ja kasvatada ning väärikalt vananeda, mis kindlustaks, et Eesti rahvast saab kasvav rahvas. Perekeskse hea ja turvalise elukeskkonna loomiseks peab Reformierakond oluliseks läbi viia poliitikat ja struktuurseid reforme, mis lähtuvad järgmistest põhimõtetest:

1. Vanemahüvitise süsteemi jätkumine. Vanemahüvitis on andnud peredele kindlustunde pere juurdekasvu kavandamiseks. Tänu vanemahüvitisele on sündimus viimase viie aastaga kasvanud 25%. Vanemahüvitis on üles ehitatud pere- ja tööelu ühitamise ja tasakaalu põhimõttel, mille muutmine ühes või teises suunas viiks sündide vältimiseni või emade olukorra halvenemiseni tööturul. Reformierakond soovib, et Eestis sünniks lapsi veelgi rohkem.

2. Kindlustunde tagamine peredele lapse kasvatamiseks ka pärast vanemahüvitise perioodi lõppemist. Peretoetuste maksmisel peab edaspidi kehtima põhimõte, et toetatakse rohkem neid, kes realselt rohkem abi vajavad ja kel on rohkem lapsi. Majanduslike võimaluste tekkimisel kehtestame tugisüsteemi lasterikastele peredele ja üksikvanematele. Perede aitamisel eelistame mõistlikku tasakaalustatud süsteemi teenuste pakkumise, universaaltoetuste ja otseste rahaliste toetuste vahel. Vanemate, kohalike omavalitsuste ja riigi koostöös tagame kõigile lastele võimaluse saada kooliks vajalik ettevalmistuse vähemalt aasta enne esimesse klassi astumist.

3. Igale soovijaile pere vajadustest lähtuva lapsehoiuteenuse kindlustamine. Majanduslike võimaluste tekkimisel jätkub programm „Igale lapsele lasteaiakoht!“ – iga lasteaiaaegne laps peab saama oma koduomavalitsuses käia soojas, valges ja lapse arengut toetavat mängu- ja õpikeskkonda pakkuvast lasteaiast. Et lapsevanematel oleks mugav ja lihtne leida sobiv lastehoiuvõimalus, koondame

omavalitsuste infokeskkonnad ühtsesse lapsehoiu infosüsteemi. Lapsekesksuse tegelikuks rakendamiseks seame sihiks suurendada õpetajate (sh eripedagoogide) arvu lasteaialapse kohta. Reformierakond peab õigeks, et ühe pere lastel on õigus käia samas lasteaias. Jätkame lapsehoiuvõimaluste paindlikumaks muutmist, et aidata vanemad kiiremini tagasi tööturule ja seeläbi suurendada perede sissetulekuid.

4. Pere- ja tööelu ühitamise võimaluste edasiarendamine. Riik saab veelgi tõhusamalt perede heaolule kaasa aidata, pakkudes täiendavat tuge töö- ja pereelu paremaks ühitamiseks, ennekõike arendades lastehoiuteenuse kõrval ka teisi peredele suunatud teenuseid ning väärtustades peresõbralikkust ühiskonnas tervikuna. Peresõbralike ettevõtete riiklikuks tunnustamiseks kehtestame peresõbraliku ettevõtte tunnistuse – nii teab iga lapsevanem töökohta valides, kus tema väärtust hinnatakse ja vajadusi mõistetakse.

5. Huvihariduse edendamiseks ringiraha kehtestamine. Noorte huvitegevuses osalemise suurendamiseks ja riskikäitumise vähendamiseks kehtestame majanduslike võimaluste tekkimisel ringiraha.

6. Sünnitada võib ka kodus! Sünnitus on oma olemuselt väga perekeskne. Reformierakond on seisukohal, et pere soovi korral ja vastunäidustuste puudumisel võib naine valida sünnitamiseks ämmaemanda või naistearsti juuresolekul ka oma kodu või muu sünnitamiseks sobiva paiga.

7. Tugi lastetutele peredele, kes soovivad lapsi. Reformierakond toetab lastetusravi, et tagada võrdne võimalus lapse saamiseks ka neile, kellel meditsiinilise sekkumiseta see võimalus puuduks. Ka näeb Reformierakond võimalusi lapsendamise bürokratia vähendamiseks, et üha enam asenduskodudes elavaid lapsi jõuaksid senisest kiiremini sobivatesse peredesse.

8. Laste õiguste tõhus kaitsmine. Reformierakond peab vajalikuks laste õiguste ja ka kohustuste paremaks reguleerimiseks tänapäevase lastekaitseseaduse kehtestamist ja rakendamist, millega muuhulgas määratletaks sõltumatu institutsioon, kes peab hea seisma laste õiguste kaitsmise ning teavitustöö eest. Et abi osutamine lapsele ja perele oleks efektiivsem, tahame tähelepanu pöörata varajase märkamise ja sekkumise tõhustamisele. Oluliseks peame ka peredele pakutavate sotsiaalteenuste kvaliteedi tõusu.

9. Vanemahariduse ja perenõustamise kättesaadavuse parandamine. Reformierakond soovib ühiskonnas rohkem väärtustada paremate peresuhete kujunemist, sest noorte eluhoiakute areng, sealhulgas ennasthävitava riskikäitumise vältimine on otseses seoses peresuhete püsivuse ja kvaliteediga. Reformierakond soovib tõhusama nõustamise teel ennetada paarissuhete (nii abieluliste kui vaba-kooseluliste) purunemist ja toetada senisest enam vanemaharidust. Kooliprogramm peab senisest suuremat tähelepanu pöörama pereväärtustele ja riskikäitumise vältimisele.

10. Eesti olgu parim paik elamiseks! Reformierakond peab hooliva ja peresõbraliku ühiskonna kujundamist parimaks viisiks, mis soodustab võõrsil töötavate ja elavate Eesti juurtega haritud inimeste kodumaale naasmist.

3. PAINDLIK TÖÖTURG JA SOTSIAALNE TURVATUNNE

Reformierakonna tööturu- ja sotsiaalpoliitika eesmärk on inimeste sissetulekute, elukvaliteedi ning sotsiaalse turvalisuse kasv. Reformierakond on alati väärtustanud riigi hea majandusarenguga kaasnevaid kõrgemaid sissetulekuid, tegelikele vajadustele vastavaid inimväärsed toetusi ja väärikat vananemist. Meil on tänapäevane Töölepinguseadus, pensionid on viimase viie aastaga kasvanud rohkem kui kaks korda, tulumaksu vähenemisega 26%-lt 21%-le on inimestele jäänud rohkem raha, tõusnud on mitmed toetused.

Selleks, et jätkuks inimeste sissetulekute kasv, paraneks elukvaliteet ja sotsiaalne turvalisus, viib Reformierakond ellu poliitikaid ja struktuurseid reforme, mis lähtuvad järgmistest põhimõtetest:

1. Stabiilne pensionitõus, pensionide langetamise välistamine. Selle eelduseks on aruka ja konservatiivse majandus- ja rahanduspoliitika jätkamine, mis kindlustab majanduskasvu ning uued töökohad. Reformierakond väärtustab sotsiaalselt aktiivset elu, mis tagab pensionile jäädes suuremad sissetulekud ning loob kõigile võimaluse töötada nii kaua kui ise soovitakse. Kujundame õiglaselt ümber eri- ja sooduspensionide süsteemi, et tagada võrdsem kohtlemine kõigile pensionieas olevatele inimestele, hoida tööturul aktiivsena töövõimelisi ja hea väljaõppega inimesi ning suurendada võimalusi teiste sotsiaalteenuste osutamiseks.

2. Põhitähelepanu noorte ning pikka aega tööturult eemal olnute tööpuuduse vähendamisele. Inimeste parim võimalus tööturul edukas olla seisneb heas hariduses. Seetõttu pöörame enim tähelepanu inimeste hariduse ja kutseoskuste tõstmisele, mis võimaldavad neil tööturul taotleda paremaid tingimusi ja palka. Inimesed peavad nende endi poolt töötuskindlustuseks makstavaid vahendeid saama kasutada ka ümber- ja täiendõppeks või muuks tegevuseks, mis aitab nad tagasi tööle. Parandame töötukassa võimet aidata inimesi uue töökoha

leidmisel, pakkudes kiiremat teenust, tänapäevaseid IT-võimalusi ning personaalsemat lähenemist. Toetame pikka aega lastega kodus olnud emade tööturule tagasipöördumist.

3. Paremate tingimuste loomine uute töökohtade tekkeks. Lisaks positiivsele majandus- ja õiguskeskonnale vajab Eesti tööturg tänapäevast tööõnnetus- ja kutsehaiguskindlustust, mis motiveerib töötajaid hoolima oma tervisest ja tööandjaid pakkuma oma töötajale tervist toetavat töökeskkonda. Eelarvevõimaluste tekkel kehtestame sotsiaalmaksule ülempiiri, et motiveerida tööandjad looma kõrge väärtusega töökohti, mis suurendab maksulaekumisi pensioni- ja haigekassasse.

4. Elukestva õppe ja töötute ümberõppe vahendite suurendamine. Elukestvas õppes osalevate inimeste arv on Eestis viimastel aastatel kahekordistunud, samas oleme selles osas endiselt kaugel Põhjamaadest. Reformierakonna eesmärk on elukestvas õppes osalevate inimeste arvu viimine Põhjamaade tasemele ning ümberõppes osalevate madalama haridusega isikute arvu suurendamine.

5. Töötajate ja tööandjate rolli suurendamine tööturu korraldamisel. Võimaldame tööandjate ja töötajate esindusorganisatsioonidel senisest enam kaasa rääkida töötavatele ja töötutele inimestele pakutavate teenuste kvaliteedi ja mahu kujundamisel.

6. Puuetega inimeste elukvaliteedi parandamine. Reformierakonna silmis on kõik Eesti elanikud võrdsed, mis tähendab, et ka puuetega inimesed peavad saama vajalikku abi ning toetust ühiskonnas normaalselt toime tulemiseks. Reformierakond hindab kodanikuühiskonna väärtust ja peab vajalikuks puuetega inimeste esindusorganisatsioonide suuremat kaasamist riiklikku otsustusprotsessi. Paremat korraldust vajab puute määramise süsteem ning bürokraatia vähendamist rehabilitatsiooniga seonduv.

Jõukohane töökoht tagab puuetega inimesele elukvaliteedi tõusu ja suurema võimaluse aktiivselt osaleda ühiskonnas.

7. Investeeringute suurendamine hoolekandeesutustesse. Kvaliteetse hoolekandeteenuse osutamise eelduseks on ajakohane keskkond. Selleks renoveerime nii riiklikud erihooldeasutused kui asenduskodud tänapäevasteks peremaja tüüpi küladeks, kus abivajajatele saab pakkuda parimat hoolitsust.

8. Igale vajajale võimalikult võrdväärse abi tagamine. Sõltumata sellest, kus inimene elab, peab igaüks teadma, et talle tagatakse kindlal tasemel sotsiaalabi. Selleks kehtestame riiklikult loetelu minimaalselt vajalikest sotsiaalteenustest ja nende kvaliteedinõuded (standardi), mida iga omavalitsus peab inimestele pakkuma.

9. Võimaluste loomine paindlikumaks ja kvaliteetsemaks elukorralduseks pensionipõlves. Reformierakonnale on äärmiselt oluline põlvkondade ühtekuuluvus ja väärikas vananemine, seepärast soovime edendada koduhooldust ja telemeditsiini ning luua täiendavaid võimalusi eakate kvaliteetseks päevahoiuks.

4. TERVE EESTI

Reformierakonna tervishoiupoliitika eesmärk on Eesti inimeste pikem ja tervem elu ning kvaliteetne arstiabi terviseprobleemide korral. Täna Eestis sündiv tütarlaps võib eeldada, et ta elab 80-aastaseks, poisslaps 70-aastaseks. Õnnetusi vältinud naine, kes on jõudnud pensioniikka, võib juba täna eeldada elamist kuni 83. Ja mees 80. Eluaastani. Reformierakonna silmis on eluea üldisest pikkusest veelgi olulisem just tervena elatud aastate arv, mis on viimase viie aastaga kasvanud rohkem kui viie aasta võrra.

Eestis pakutav tervishoiuteenus on Euroopa võrdluses heal tasemel, kuid sellele vaatamata soovib Reformierakond astuda samme arstiabi veelgi paremaks muutmiseks.

Reformierakonna nägemuses on parem rahvatervis ja tervishoid saavutatav, kui viia ellu järgmistest põhimõtetest lähtuvad poliitikad ja struktuursed reformid:

1. Inimeste eeskujuliku tervisekäitumise toetamine. Nüüdismeditatsioon suudab pakkuda kvaliteetset abi, kui inimene seda vajab, aga inimestel endil on võimalus väga palju teha oma tervise säilimise või parandamise eesmärgil. Tervislik toitumine ja piisav kehaline aktiivsus on hea tervise alused. Eesti tippkokki kaasates julgustame Eesti inimesi juba lasteaiast ja koolist alates tervislikult toituma, kasutama toidu valmistamisel kodumaiseid tooraineid ning tõstma üldist toitumiskultuuri. Reformierakond soovib lisaks inimeste enese panusele pakkuda neile paremat tervisekontrolli. Selleks tuleb suurendada korrapäraste tervisekontrollide mahtu nii lastele kui täiskasvanutele, samuti peab suurendama erinevate tervisejälgimis- ja sõelumisprogrammide läbiviimist.

2. Igaüks peab saama valida talle sobivaima tervishoiuteenuse. Selleks toetab Reformierakond Euroopa Liidu tasandil patsientide vaba

liikumist võimaldava seadusandluse loomist. Samuti peame õigeks ravi pakkuvate teenuseosutajate paljusust ja raviks ettenähtud rahaliste vahendite suuremat sidumist patsientidega, et avardada Eesti-siseselt patsientide valikuvõimalusi raviteenuste saamiseks. Tervishoiuteenuse tagamiseks kõikjal Eestis loome asendusperearstide süsteemi, mis tagaks perearsti olemasolu igale elanikule ka siis, kui oma perearst puhkab või tekib muu ettenägematu takistus teenuse osutamiseks raskesti ligipääsetavates paikades.

3. Ravimid on odavamad ja paremini kättesaadavad. Ravimite kättesaadavust piirab muuhulgas ka Eesti turu väiksus, seepärast arendame koostööd nii Euroopa Liidu kui muude riikidega, et tagada suurem ravimite valik Eestis. Tugevdame riigi võimet pidada läbirääkimisi ravimite hinna kujundamisel ja järelevalve teostamisel. Reformierakond teeb ettepaneku kaotada liigsed piirangud ravimite müügil inimestele ja luua juurde uusi võimalusi nagu näiteks apteegibussi või e-apteegi seadustamine ravimite kättesaadavuse parandamiseks.

4. Tervishoiu rahastamise mitmekesistamine ja tõstmine rahakasutuse parema sihituse teel. Reformierakond soovib muuta tänast süsteemi selliselt, et inimeste ravikindlustuseks mõeldud raha läheks valdavalt raviteenuste rahastamiseks. Samuti toetab Reformierakond tervishoiu rahastamise mitmekesistamist, suurendades võimalusi vabatahtlikuks tervisekindlustuseks.

5. Arstiabi korralduse ajakohastamine. Arvestades, et Eestis on jätkuvalt enim surmasid seotud südame-veresoonkonna haiguste ja vähk-kasvajatega, peab Reformierakond vajalikuks uuendada nii riikliku südamestrateegia kui ka vähistrateegia, anda perearstidele suuremad võimalused inimeste tervisliku käitumise suunamisel, suurendada noorte arstide riiklikku tellimust ning parandada arstiabi kvaliteeti. Rajame Tallinnas laste vaimse tervise keskuse.

6. Eakatele suunatud teenuste arendamine. Eesti on olnud edukas Euroopa struktuurifondide kasutamisel haiglate renoveerimiseks. Selleks, et tagada eakatele paremad hooldusravi ja koduõenduse võimalused, peab Reformierakond vajalikuks rahastada neid ennaktempos.

7. Patsientide teadlikkuse tõstmine. Riigi ülesanne on anda patsientidele võimalikult palju ja kvaliteetset infot neile pakutavate tervishoiuteenuste kohta. Seetõttu peab Reformierakond õigeks, et iga ravijuhu maksumus avalikustatakse patsiendile riigiportaali kaudu. Samuti tuleb suurendada teadlikkuse tõstmisega (nagu näiteks koopia- ja originaalravimite võrdlemine) seotud programmide mahtu. Reformierakonnale on äärmiselt oluline laste tervis, mistõttu peame vajalikuks kiirelt rakendada terviseteadlikkuse õpe uue riikliku õppekava mahus.

8. Tõhus võitlus ühiskonda hävitavate nakkushaiguste, alkoholismi, tubaka ja narkomaaniaga. Pika, tegusa ja nauditava elu tagavad terved eluviisid. See eeldab suurema tähelepanu pööramist eelkõige noorte teadlikkuse tõstmisele. HIV-nakkusega võitlemisel peab riigi prioriteet olema uute nakatunute arvu vähendamine. Narkomaanidega tegelemisel tuleb lisaks olemasolevatele ravimeetoditele kasutada senisest enam personaalsemat lähenemist ja vajadusel kasutada narkomaani võõrutusravis alternatiivseid meetodeid. Alkoholi ja tubaka kättesaadavuse vähendamiseks karmistame karistusi nende alaealistele kättesaadavaks tegemise eest.

9. Kõikide saarteelanike kindlustamine kvaliteetse arstiabiga. Lisaks perearstiteenuse tagamisele kindlustab riik kõikide kõrgema tähtsusega väljakutsete puhul saartele helikopteriteenuse olemasolu.

10. Tervishoiuteenuste ekspordi ja meditsiiniuunduste edendamine. Eesti on olnud aktiivne meditsiinitehnoloogiate ja tervishoiu e-lahenduste arendaja, mis sihikindla töö korral loob eeldused meditsiiniteenuste ekspordiks patsientide vaba liikumise raames.

Reformierakond peab vajalikuks Eesti meditsiini- ja infokommunikatsioonitehnoloogia oskusteabe tugevamat ühendamist riigi ja juhtivate ülikoolide poolt loodud teadusparkides, mis aitab viia Eesti meditsiiniinnovatsiooni uuele tasemele. Riik saab seda toetada investeeringutega teadusparkide taristusse ning Eesti meditsiiniuenduste rahvusvahelist turundustegevust koordineerides.

5. ELUS JA ILUS EESTI KEEL

Reformierakonna keelepoliitika eesmärk on tagada eesti keele kestmine ja areng kõigis eluvaldkondades läbi aegade. Eesti keel on eesti rahvusliku identsuse nurgakivi ning riigikeelena Eesti omariikluse olulisemaid tunnuseid.

Tähtis pole üksnes hoida eesti keele tänast kasutusala, vaid seda sihikindlalt laiendada tulevikutehnoloogiatele ning uutele teadus- ja kultuurivaldkondadele. Veelgi järjekindlamaks peab muutuma keeleõppevõimaluste loomine muude emakeeltega Eesti elanikele. Tõhusalt tuleb toetada eesti keele õpet kodumaast eemal viibivale eestlastele ja kõigile huvilistele.

Eesti keele staatus Euroopa Liidu ametliku keelena tähendab ülesannet ja võimalusi pidevalt arendada eesti oskussõnavara õiguses, halduses ja teaduses. Ettevõtluse, hariduse ja kultuuri üleilmastumine suurendab vajadust suhestada eesti keelt teiste maailmas käibivate keeltega ning arendada mitmesuunalisi tõlketehnoloogiaid. Reformierakond on veendunud eesti keele suutlikkuses pidada sammu maailma muutumisega ja seab oma eesmärgiks selleks vajalike tegevuste sihipärase toetamise.

Nende eesmärkide saavutamiseks peab Reformierakond vältimatuks riigi ja kogu ühiskonna järjekindlat panustamist eesti keele arengusse, lähtudes järgmistest põhimõtetest:

1. Eesti oskuskeele järjekindel arendamine. Toetades Vabariigi Presidendi algatust eesti keele rikastamiseks, kujundame välja senisest süsteemsemad keelevärskenduse ja oskussõnavara loomise võimalused. Kanname hoolt, et õnnestunud sõna- ja mõisteloome tulemused leiaksid kiiresti koha kõrgkooliõpikuis.

2. Keele- ja aineõppe tugevam seostamine kõigil haridusastmel. Keel pole asi iseeneses, vaid vahend edukaks toimetulekuks mis tahes elualadel. Hea keeletaju ja asjakohane keelekasutus saab alguse juba kodust ja areneb oskusliku õppe toel edasi kõigil haridusastmel. Lisaks heale keeleõppele on vaja tagada täpse ja selge keelekasutuse kujundamine kõigi õppeainete kaudu. Selleks uuendame õppekavasid ja õppematerjale ning panustame keeleõppe osakaalu suurendamisse õpetajakoolituses. Suurendame veebipõhiste õppematerjalide hulka ja kättesaadavust, et võimaldada igale soovijale osasaamine parimast keele- ja aineõppest.

3. Keele- ja kõnetehnoloogiate pidev edasiarendamine sihtrahastamise toel. Täisväärtusliku kultuurkeeke eelduseks on selle kasutamine järjest uuenevates info- ja suhtlustehnoloogilistes rakendustes. Ühtlasi loovad keele- ja kõnetehnoloogilised lahendused uusi võimalusi õppetegevuseks, tõlkimiseks, teabeotsinguteks ja -vahendamiseks, autoriõiguste kaitseks, erivajadustega inimeste (vaegkuuljad, vaegnägijad) elukvaliteedi tõusuks jpm. Toetame kõnesünteesi tehnoloogia täiustamist, kõnetuvastuse valdkondlike rakenduste loomist ja kasutuselevõttu, eestikeelse ja eesti keelele suunatud tarkvara loomist ja rakendamist. Eestil on kõik eeldused kuuluda enamarenenud keeletehnoloogiaga riikide esirinda.

4. Keelekasutuse heade tavade juurutamine. Toetame keelekorraldusastutusi ja -vabakondi nende tegevuses, mis väärtustavad täpset, asjatundlikku ja stilistiliselt rikkalikku keelekasutust ühiskonnas. Laiendame keelenõustamise tehnilisi võimalusi, tagame sõnastike vaba kättesaadavuse veebis. Saavutamaks eeskujuliku kirjakeele kasutamine ametlikus suhtluses, õigusaktides ja avalikus teabelevis, panustame selleks vajalike koolituste korraldamisse.

5. Eesti keele õppe süvendatud jätkamine muu emakeelega inimestele. Eesti keelest erineva õppekeelega õppeasutustes tagame

kõigil haridusastmel kõrgel tasemel õppematerjalid ning laiendame keelekümbelusvõimalusi. Panustame õpetajate ettevalmistusse ja täiendkoolitusse. Muukeelsetes kutseõppeasutustes ja -rühmades peame eriti silmas õppijate erialase keeleoskuse arendamist. Toetame ülikoolide valmisolekut pakkuda esimestel õppesemestritel eesti keele tihendatud õpet ebapiisava keeleoskusega üliõpilastele. Suurendame riigikeeleõppe võimalusi täiskasvanuile.

6. Eesti keele murrete väärtustamine. Reformierakond näeb eesti keele murretes tagatist ja ammendamatu allikat eesti ühiskeeles kestvale arengule. Keelemurrete, nagu ka piirkondlike pärandkultuuritavade elushoidmine on oluliseks vastukaaluks maailma kultuurilisele tasalülitamisele. Toetame sihtprogrammide kaudu kõigi tugevamate piirkondlike keele- ja kultuuritavade õpet, edasiarendamist, praktiseerimist ja laialdast tutvustamist.

7. Eesti keele toetamine välis-eesti kogukondades. Välismaal elavate ja töötavate eestlaste arv on suurenenud. Peame vajalikuks tagada neile kontaktid kodumaaga ja nende lastele võimalused õppida eesti keelt.

8. Eesti keele akadeemiline ja rakenduslik õpe maailmas. Huvi uurida ja õppida eesti keelt on maailmas aasta-aastalt laienenud. Näeme selles olulist varamut Eesti rahvusvaheliste suhete võrgustiku edasiarendamiseks ja nn. kultuuridiplomaatia edendamiseks. Seame sihiks, et üha enamates välisülikoolides avataks eesti keele ja kultuuri õppetoolid.

9. Keeleseaduse täitmise järelevalve. Tagame, et igaühel on kõikjal Eestis tõrgeteta võimalus ametlikus suhtluses ja teeninduses ajada asju eesti keeles.

6. EESTIMAA, KULTUURIMAA

Reformierakonna kultuuripoliitika eesmärk on tagada eesti rahvuse, keele ja kultuuri kestmine läbi aegade. Selleks arendame kultuuripoliitikat, mis kujundab kultuuri loojale ja tarbijale vaba ja loomingulise keskkonna ning aitab seeläbi kaasa rahva ja riigi püsimisele.

Eesti rahva identiteeti ja selle järjepidevust peegeldab rahvuslik kultuur. Kultuuri loomine ja tunnetamine on iga eestlase ja Eesti rahvusliku omapära edasise kujunemise aluseks. Olemasoleva ja toimiva kultuuriraamistiku hoidmine, traditsioonide ja pärandi säilitamine, uue ja avarama pilguga tulevikku vaatamine ning töö noortega on järgnevate aastate kultuuripoliitika olulisemad suunad. Globaliseerumine avaldab survet kõigile rahvuskultuuridele, eesti kultuuri missioon on rahvusvahelise massikultuuri tasakaalustamine hea ja eestimaisega. Reformierakond seisab võrdsete võimaluste loomise eest ning tunnustab kõiki Eestis toimivaid kultuuriloojaid ja -vahendajaid, sealhulgas omandi- ja organisatsioonilisest vormist sõltumata.

Professionaalse- ja harrastuskultuuri elujõulisuse tagamiseks kogu Eestis lähtub Reformierakond järgmistest põhimõtetest:

1. Riigitoetuste suunamine ennekõike professionaalseks loometegevuseks. Kultuurkapitali aluspõhimõtteid ei muudeta. Eelarvevõimaluste tekkel suurendame professionaalse loomingu ergutamiseks mõeldud toetusi. Võtame suuna sellele, et riigiasutuste tegelikud väljaminekud oleksid finantseeritud riigieelarvest ja Kultuurkapitali vahendid läheksid ennekõike loovisikutele ja erakollektiividele projekti- ja loomingutoetusteks.

2. Kultuurile mõeldud rahaeraldiste, sealhulgas Euroopa Liidu toetuste suurendamine. Majanduslike võimaluste tekkimisel ühtlustame kultuuritöötajate palgad haridustöötajate palkadega. Seisame selle eest, et EL järgmise finantsperspektiivi rahastamiskavades ja piiriülese koostöö programmides oleks kultuurivaldkonnal ja loomemajandusel senisest suurem osakaal.

3. Koostöö väärtustamine loome- ja erialaliitude ning valdkondlike keskustega. Riik peab eriala- ja loomeliite olulisteks partneriteks. Väärtustame valdkondlike keskuste panust Eesti kultuuri arendamisse. Jätkame kultuuripreemiade, sealhulgas elutöö preemiade maksmist vähemalt senises mahus.

4. Kultuuri kättesaadavuse parandamine. Toetame filmivaldkonna arengut, sealhulgas kodumaist filmilevikut ning Eesti filmitootmise tehnilise võimekuse väljaehitamist. Parandame kino näitamise võimalusi väikelinnades ja asulates. Loomes Eesti Filmi Sihtasutuse juurde eraldi programmi laste ja noorte mängufilmide tegemiseks. Toetame Eesti animafilmi. Teeme veebis rohkem ja paremini kättesaadavaks kultuuriajakirju. Alustame kunstide edendamise seaduse ehk nn. protsendiseaduse rakendamisega. Parandame raamatukogude võimalusi hankida väärtkirjandust ning audio- ja videomaterjale, muuhulgas digitaalsel kujul. Majanduslike võimaluste paranedes suurendame teavikute ostu toetamist. Toetame veebipõhist raamatukogude infosüsteemi arendustegevusi ning tehnoloogilise võimaluste laiendamist nägemispuudega inimestele. Jätkame laulu- ja tantsupeoliikumise rahastamist pidudevahelisel ajal.

5. Eesti rahvale oluliste kultuuriehitiste püstitamine. Ehitame valmis Eesti Rahva Muuseumi ja Tallinna Muusikakeskkooli uued hooned. Majanduslike võimaluste paranedes jätkame ettevalmistusi

Rahvusooper Estoniale uue maja ehitamiseks, renoveerime Rahvusraamatukogu ning teater Ugala. Jätkame mõisakoolide ja pühakodade programmi rahastamist ning kohalike omavalitsuste kultuuri- ja spordiobjektide investeeringutoetusi. Tagame, et kõik riigi poolt algatatud suurprojektide (sealhulgas kommunismiohvrite memoriaali) arhitektuurikonkursid viiakse läbi koostöös valdkondlike loomeliitudega.

6. Kultuuriekspordi edendamine ja Eesti tutvustamine maailmas kultuuri varal. Viime EASi poolt rakendatavatesse ühisturunduse ja välismessitoetuse meetmetesse sisse muudatused, mis võimaldaksid kultuuriekspordi arendamisega tegelevatel asutustel ja ettevõtetel nende rahaliste toetuste kaasabil eesti kultuuri maailmas laiemalt tutvustada. Eesti muusika üleilmseks tutvustamiseks ja turustamiseks loome Eesti Muusikaekspordi sihtkapitali, kust ettevõtja saab toetust kontsert- ja kirjastustegevuseks ning fonogrammitootmiseks. Toetame rahvusvahelise kõlapinnaga kultuuri-suurüritusi. Kasutame kultuuriekspordi edendamisel aktiivselt Eesti diplomaatilist võimekust ning teeme koostööd teiste EL riikide välisteenistustega. Seame eesmärgiks muuta Eesti tunnustatud loomemajanduse- ja disainimaaks.

7. Kultuurihariduse suurem sidumine üldharidusega. Majanduskeskkonna paranedes viime ellu ringiraha põhimõtte, kuni 130 euro suuruse iga-aastase pearaha igale kooliealisele (6-19 aastasele) lapsele, mida saab kasutada huvialaringis osalemise eest tasumiseks. Toetame kultuuri ja kunstide valdkonna suuremat sidumist põhikooli riikliku õppekavaga. Peame oluliseks, et õppetöö raames saaksid lapsed tutvuda võimalikult paljude kultuurivaldkondadega (teater, muusika, kujutav kunst, film, arhitektuur, kirjandus,

digitaalkultuur, kultuuripärand). Tagame, et kõikides koolides oleks algklassi lastel võimalused ka ise pillimängu proovida. Alustame koolide varustamist vajaliku instrumentariumiga (Orffi instrumentarium, plokkflööt, 6-keelne väikekannel, akustiline kitarr). Tähtsustame muuseumit kui õpikeskkonda. Et muuseumis õppimine oleks kooliõpilastele lihtne ja kättesaadav, tagame kõikidele õpilastele tasuta sissepääsu riigimuuseumitesse.

8. Eestimaa kultuurilise palge mitmekesistamine. Jätkame temaatiliselt eristuvate maakonnamuuseumide arendamist (sh muinsuskaitsealase tegevuse lisamist), et neist kujuneksid olulised maakondlikud külastus- ja teaduskeskused. Laiendame jätkuvalt Eesti piirkondlikke kultuuriruumi – lisaks setu, Kihnu, saarte, Vana-Võru, Peipsiääre ja mulgi programmidele avame Virumaa ja Rannarootsi kultuuriprogrammid. Toetame rahvusvähemuste kultuurikollektiivide osavõttu suurematest Eesti kultuuriüritustest ja kultuurikollektiivide esinemist teistes Eesti regioonides. Aitame finantseerida rahvusvähemuste kultuuri ja pühapäevakoolet ning loome rahvarõivaste programmi vähemuskultuuriseltsidele.

9. Muinsuste ja kultuuripärandi tutvustamine, kaitsmine ning hoidmine. Edendame muinsuskaitsevaldkonda. Vältimaks muinsuskaitse all olevate objektide pöördumatut hävimist, viime läbi nende põhjaliku inventeerimise ning vaatame üle kaitse alla võtmise kriteeriumid. Muinsuskaitse all olevate kinnisasjade kasutamise kitsendamine peab olema seotud toetustega nende korrastamiseks. Jätkame pühakodade, mõisakoolide, maa-arhitektuuri ja looduslike pühapaikade programmide rakendamist ning eelarvevõimalustest lähtuvalt kavandame nende mahu suurendamist. Toetame 20.sajandi arhitektuuri inventeerimist ning väärtustamist. Jätkame jõuliselt

kultuuripärandi digitaliseerimist kõikides Eesti mäluasutustes. Muuhulgas laiendame Eesti kultuuripärandi portaali - ühtse infovärava, mis võimaldab otsinguid erinevatesse süsteemidesse (muusuemid, raamatukogud, rahvusringhäälingu arhiivid, kultuuripärandi riiklik register). Täiustame muuseumide infosüsteemi (MuIS) ning teeme jõupingutusi, et lähitulevikus on kõik riigimuuseumide kogud veebipõhised. Seome olemasolevad infosüsteemid Euroopa digitaalraamatukoguga Europeana, et meie väärtuslik kultuuripärand oleks kättesaadav kõikidele eurooplastele.

10. Autoriõiguste ja intellektuaalse omandi kaitsmine. Tagame intellektuaalse omandi igakülgse kaitse, viies seadusandluse vastavusse digiajastu nõuetega. Võitleme tõhusalt piraatlusega ja koolitame õiguskaitseorganeid, et nad oskaksid uues digitaalses maailmas võidelda intellektuaalse omandiõiguse rikkumiste ja kuritarvitustega.

11. Loomemajanduse käsitlemine osana Eesti uuest majandusest. Kunstiinimeste ja ettevõtjate kokkuviiimine, majandus- ja kunstidistsipliine ühendavad õppekavad, loomelinnakute toetamine, kultuurimänedžeride koolitamine ja muud küsimused, mis asuvad kultuuri-, ettevõtlus-, innovatsiooni-, haridus- ja turismipoliitika kokkupuutepunktis, saavad järgmisel neljal aastal selge riikliku poliitika mõõtmel ja tegevuskava. Toome loomemajanduse ja loomingu ekspordi toetamise otsustamise EASist kultuuriministeeriumi ja kultuuriasjatundjate võimkonda. Toetame loomemajandust soosiva keskkonna väljaarendamist, muuhulgas investeeringuid loomelinnakutesse. Eraldame stipendiume kultuurimanageride (produtsendid, agendid) koolitamiseks nii Eestis kui välismaal. Kümnekordistame kultuuriministeeriumi loomemajanduse programmi rahastamist. Toetame jätkuvalt loomeinkubaatorite tegevust

alustavate loomeettevõtete nõustamisel ja arendamisel. Peame oluliseks ettevõtlusõppe võimaluste laiendamist kultuurieriala üliõpilastele.

7. SPORT ON RÕÕM

Reformierakonna spordipoliitika eesmärk on elujõuline Eesti rahvas, tema õnnelik ja täisväärtuslik elu.

Sport on oluline paljudele inimestele, ehkki sellega tegelemise eesmärgid ja sisu on väga erinevad. Üksikisikule on sport võimalus oma võimete arendamiseks ja eneseteostuseks, tervist ja head enesetunnet tagav harrastus, sotsiaalsed ühtekuuluvust kasvatav liikumine, meelelahutus ja vaatamäng. Ühiskonna tasandil on sport tänapäeva suurim rahvaliikumine, positiivsete eeskujude pakkuja ning väärtushinnangute kujundaja, oluline tervisekasvatuslik ning haigusi ennetav tegevus, inimesi organiseeriv, ühistegevusse kaasav ja ühtekuuluvustunnet ning rahvuslikku identiteedi tugevdav valdkond.

Reformierakond peab oluliseks liikumisharrastuse juurutamist juba imikueast ning lastesporti kui vahendit noorte eemalehoidmiseks alkoholi, tubaka ja narkootikumide tarbimisest. Liikumisharrastuste harjumuse tekitamine loob eeldused pikaks ja täisväärtuslikuks eluks väärikamas eas. Oluline on luua kõigile võimalused mitmekülgseks sportlikuks tegevuseks terve elu vältel, tagades tugeva ja laiahaardelise aluse meie tulevastele tippsportlastele ja olümpiavõitjatele.

Selle eesmärgi saavutamiseks viib Reformierakond ellu poliitikaid, mis lähtuvad järgmistest põhimõtetest:

1. Liikumisharrastuse edendamine. Seame eesmärgiks, et aastaks 2014 on korrapärase liikumisharrastusega hõlmatud praeguse 35% asemel 45% elanikkonnast. Koostöös kohalike omavalitsustega aitame luua uusi kodulähedasi tervisespordiparke, kergliiklusteid, jooksu-, suusa-, ratta- ja matkaradasid ning soodustame harrastusspordi

looduslike võimaluste väljaarendamist. Looime sportimisvõimalusi erivajadustega inimestele ja toetame nende sportlikku tegevust.

2. Noorte sportimisharjumuste toetamine. Eelarvevõimaluste tekkel kehtestame lapse kohta kuni 130 euro suuruse aastase huviringiraha, mida saab muuhulgas kasutada noortesporti finantseerimiseks, luues sellega lapsevanemale valikuvabaduse oma lapse sportliku arengu kavandamiseks. Pidades tähtsaks koolisporti, parandame sportimistingimusi koolides ning jätkame ujumise algõppe programmi toetamist. Finantseerime Euroopa Liidu rahadest vaid nende uute koolimajade rajamist, mis sisaldavad ka täismõõtmelist võimlat. Väärtustame enam saavutusspordiga tegelevaid noori ning nende treenereid. Võtame kasutusele 50/50 süsteemi, mille puhul toetab riik poole summa ulatuses noortesporti III, IV ja V kutsekvalifikatsiooniga treenerite tasustamist. Laiendame noorsportlaste tervisekontrolli süsteemi.

3. Spordi rahastamise korrastamine. Kujundame spordi rahastamise selgemad alused ja korrastame maksuregulatsioone sportimise soodustamiseks. Seisame selle eest, et Euroopa Liidu järgmise finantsperspektiivi struktuurivahendite meetmetes ja piiriülese koostöö programmides oleks spordivaldkonnal senisest suurem roll. Tunnustame tugevaid, hea juhtimisega spordiorganisatsioone.

4. Treener-pedagoogi elukutse väärtustamine. Treener-pedagoogide töö tasustamine peab toimuma töölepingu alusel ja kutsetasemest lähtudes. Väärtustame treenerikutset ja kvalifikatsiooni ning pöörame enam tähelepanu treenerite täiendkoolitusele. Treenerkonnale järelkasvu ettevalmistamisel tuleb treenerite koolitamine muuta spordikesksemaks, suurendada praktikaõppe osakaalu ja oma ala spetsialistide kaasamist õppejõududena, mis eeldab ülikoolides

baasmaksumuse koefitsiendi tõstmist vastavatel aladel. Loomes akadeemilises treeneriõppes õppijaile võimaluse taotleda Kultuurkapitali kehakultuuri ja spordi sihtkapitali stipendiumeid.

5. Tippspordi tugistruktuuride arendamine. Toetame ratsionaalsemat ja elanikkonnas toimuvaid muudatusi arvestavat spordirajatiste kavandamist ning rajamist. Tippspordirajatiste planeerimisel ja ehitamisel võtame arvesse riiklikke prioriteete ning Eesti Spordiregistri andmebaasi. Arendame välja üleriigilised ja regionaalsed tippspordikeskused. Loomes eeldustega noorsportlaste sihttoetamise ning tippспортlaste tasustamise süsteemi. Toetame tippспортlasi ning tagame neile konkurentsivõimelised treenimistingimused ja võimalused osalemiseks tiitlivõistlustel.

6. Rahvusvaheliste spordivõistluste Eestis korraldamise toetamine. Jätkame rahvusvaheliste tiitlivõistluste Eestis korraldamise toetamist, sealhulgas korraldame aastal 2012 Eestis Euroopa kuni 19-aastaste jalgpalli meistrivõistlused, 2013. aastal tõstmise Euroopa meistrivõistlused, taotleme 2014. aastaks laskesuusatamise MK etapi korraldamise õigust. Aitame kaasa kolme Balti riiki ühendava Balti keti velotuuri sünnile.

8. EESTI IDÜLL

Reformierakonna maaelu-, põllumajandus- ja regionaalpoliitika eesmärk on maapiirkondade kõrge elukvaliteet ning hästi tasustatud töökohtade juurdekasv maal.

Selleks teeb Reformierakond panuse taristu arendamisele, ettevõtluskeskkonna jätkuvalle parandamisele ning inimeste koolitamisele ja nõustamisele. Reformierakond peab seejuures oluliseks koostööd omavalitsuste, kodukandi- ja külaliikumisega, seltside, koguduste ning ettevõtjatega.

Eesmärgi saavutamiseks viib Reformierakond läbi poliitikaid, mis lähtuvad järgmistest põhimõtetest:

1. Eesti põllumehele EL tootjatega võrdsete konkurentsitingimuste tagamine. Seisame vankumatult selle eest, et Eesti põllumehele rakenduksid alates järgmisest EL eelarveperioodist (2014) kõigi teiste Euroopa Liidu tootjatega võrdsed konkurentsitingimused. põllumajanduspoliitika (ÜPP) toetused muutuksid tulevikus üha rohkem maaelu kui terviku (maaelu arengukava alusel eraldatavateks) toetusteks. Toetame ÜPP lahtisidumist mineviku tootmismahitudest ning otsetoetuste maksmist järjest rohkem avaliku huvi alusel, nagu omamaise toidu kättesaadavus, piisav sissetulek tootmise kestlikuks käigushoidmiseks, põllumajandusmaastike hooldus, bioloogiline mitmekesisus, maapiirkondade elujõulisus.

2. Maaelu mitmekesistamine, ettevõtluse paljususe edendamine
Ühtse põllumajanduspoliitika raames. Toetame uute innovaatiliste ettevõtlusvaldkondade levikut maal lisaks põllumajandusele, väike- ja pereettevõtluse mitmekesiste tegevusalade arengut. Senisest enam võimalusi näeme metsamajanduse ja vesiviljelusega seotud

valdkondades. Õigus- ja rahanduskeskkonnast tulenevad reeglid ei tohi kohelda ebavõrdselt mahetootjaid. Uuendusliku maaettevõtluse arendamiseks tõstame teavitustegevuse ja nõuandeteenuse taset, parandades selleks nõustajate kvalifikatsiooni ning luues ühtse ja võimeka nõuandesüsteemi.

3. Ühistegevuse ja koostöö edendamine. Toetame oma kodukanti arendavaid, loovaid ja tegusaid liidriomadustega inimesi ning peame oluliseks selgitada ühistegevuse eeliseid. Näeme soodustamist väärivat eelist põllumajandustootjate koostöös nii tootmise kui turustamise valdkonnas, et Eesti põllumehe eksporttoodangu eest saaks välisturgudel õiglast hinda. Toetame jätkuvalt külaliikumise arendamist ning külavanemate institutsiooni tugevdamist vallavolikogu ja vallavalitsuse koostööpartnerina. Soosime omavalitsuste, kodukandi-, külaliikumise ja kohaliku omaalgatuse (Leader) programmi osaliste, mittetulundusühingute, koguduste ja ettevõtjate koostööd.

4. Eeskujuliku taristu arendamine maal. Tagame inimeste liikuvuse ja kiire kaugtöö võimalused kogu Eesti riigi territooriumil. Internet on oluline osa kaasaegse ühiskonna taristust. Ehitame uue põlvkonna fiiberoptilistel kaablitel põhineva ülikiire lairibaühenduse kõikide Eesti maapiirkondadeni. Tagame elektrienergia varustuskindluse, ehitame ringtoite kaabli Hiiumaa ja mandri vahele. Teede ja tänavate võrk, nende kvaliteet ja korrashoid on Eesti-sisese liikluse ja maamajanduse toodete ekspordi jaoks võtmetähtsusega ning vajab majanduskasvu ennetavaid investeeringuid. Jätkame riigi kruusateedele tolmuvaba katte ehitamist, kasutades Põhjamaade tehnoloogiaid. Ehitame neljarealise maantee Tallinnast Tartu suunas Mäoni ning Saaremaa silla. Jätkame Tallinn-Narva maantee rekonstrueerimist. Kõik ühisveevärki tarbivad Eesti elanikud saavad puhta joogivee hiljemalt

aastaks 2013, jätkame reoveepuhastite uuendamist. Tervishoiuteenuse tagamiseks kõikjal Eestis loome asendusperearstide süsteemi, mis tagaks perearsti olemasolu igale elanikule ka siis, kui oma perearst puhkab või tekib muu ettenägematu takistus teenuse osutamiseks raskesti ligipääsetavates paikades. Erakorralise meditsiini ja päästeteenuse osutamiseks kindlustame kõikide kõrgema tähtsusega väljakutsete puhul helikopteriteenuse olemasolu. Siseturismi elavdamiseks ja uute töökohtade loomiseks maale investeerime EL vahendeid väikesadamate arendamiseks sihiga, et igal saarel oleks oma sadam. Kaalume ajaloolise siseveeteede taastamist Peipsist Pärnu jõele Toetame ajaloo- ja kultuuripärandi taastamist ja selle toomist kohalikku ja turismitarbelisse kasutusse .

5. Maaelu- ja regionaalpoliitika parem juhtimine. Ühendame Siseministeeriumi regionaalvaldkonna struktuurid ja põllumajandusministeeriumi üheks maaeluministeeriumiks.

9. MINU EESTI ON MINU KINDLUS

Reformierakonna sisejulgeoleku- ja turvalisuspoliitika eesmärk on inimeste, inimeste tervise ja vara edukas kaitsmine ning Eesti põhiseadusliku korra, sisemise rahu ja stabiilsuse kindlustamine.

Reformierakond peab tähtsaks inimeste turvatunnet ja meelerahu. Rahulik ja kindel elu on eeltingimus, et inimesed suudavad realiseerida oma soove ja unistusi paremast tulevikust. Riik peab suutma tagada inimeste turvatunde parimal moel, et see annaks igaühele kindluse ennast arendades, lapsi kasvatades ja majanduslikku edu taotledes. põhiseaduslike õiguste kaitse, võimude omavaheline tasakaal ning kontrollitavus ja jõustruktuuride vastavus kodanikuühiskonna nõuetele on põhimõtted, millest me lähtume. Heade tavade kinnistumine, innovatsioon ja koostöö on märksõnad, millest Reformierakond lähtub turvalisuspoliitika elluviimisel.

Eesti ühiskond on 20 aasta jooksul olnud demokraatia, riikluse, omaenda õiguskorra ja õiguskaitse loomisel ja arendamisel edukas. Oleme loonud uue ja moodsa õiguskorra, sealjuures viinud lõpule eraõiguse reformi ja üles ehitanud demokraatlikud riiklikud struktuurid ja kohtusüsteemi. Näeme Eesti riigikorralduse ja õiguskorra arengut eelkõige stabiilse ja paindliku täiustumisena, mitte põhjaliku ümberkorraldamisena. Dünaamilise reageerimise kõrval tehnoloogia arengule ja väliskeskkonna muutustele, tuleb väärtustena au sisse tõsta ka institutsionaalne stabiilsus ja õigusrahu ning -selgus.

Nende eesmärkide saavutamiseks soovib Reformierakond läbi viia poliitikat ja struktureid reforme, mis lähtuvad järgmistest põhimõtetest:

ÕIGUSKORD

1. Turvalisus algab elukeskkonnast ja ühiskondlikest hoiakutest.

Kodanike turvatunne võrsub heast majanduslikust ja sotsiaalsest keskkonnast, saab tuge eeskujulikult arendatud avalikust taristust ja arukast elukeskkonna planeerimisest, toetub õigeaegsele ja piisavale informeeritusele ning kodanike endi hoiakutele ja osalusele. Ühiste väärtuste kinnistumine ühiskonnas ja nende järgimine hoiavad ära paljud riskid, kuriteod ja õnnetused ning muudavad turvalisuse tagamise sihipärasemaks ja rahva ootustele vastavaks. Turvaline on ühiskond, kus õiguskaitseorganitel on vähe põhjusi sekkuda, kuid kui see on vajalik, siis toimub see tõhusalt ja kiiresti.

2. Isikute põhiõiguste kaitsmine. Turvalisus peab teenima kodanike heaolu. Kogukonna, piirkonna, rahvuse, riigi suveräänsusel on mõtet vaid siis, kui see põhineb inimese vabadusel – tema põhiõiguste ja privaatsuse kaitstusel. Kanname hoolt selle eest, et politsei kutsealane haridus ja väljaõpe oleksid suunatud seaduse ja avaliku korra tagamisele minimaalse jõu rakendamisega ning et järgitaks eelkõige demokraatlikke ja eetilisi väärtusi, inimõigusi ja sootundlikkust. Panustame isikuandmete kaitse ja üksikisiku privaatautonomia tagamisse. Tugevdame oluliselt Andmekaitse Inspektsiooni võimekust ja juriidilist positsiooni üksikisikute õiguste kaitsel. Kodanike riigis ei tohi kodanik oma riiki karta. Teostame karistusõiguse läbiva analüüsi ja ühtlustame karistuspoliitika. Karistus ei ole kohustus, vaid riigi äärmuslik võimalus. Võimaldame süütegude heastamist mitmesuguste alternatiivsete karistusvormide (ühiskondlikult kasulik töö jmt) kaudu. Muudame süütegude menetlemise kiiremaks ja arusaadavamaks ning karistuste vaidlustamise lihtsamaks. Ehitame uue Tallinna vangla, millega viime lõpuni vanglate kaasajastamise. Hea riigivalitsemise juurde kuulub julgeolekusektoris õigusriigile allumise eetika ning põhiseaduslike ja riiklike institutsioonide austamine. Reformierakond

tagab tõhusa, seadustes kirjeldatud järelevalve jõuametkondade üle. Kindlustame, et seadusega oleks sätestatud mõistlikud kriteeriumid ja aeg salastatud materjalide avalikustamiseks, kanname hoolt, et salajaste vahendite suhtes saaks rakendada eriauditeid.

3. Kodanikuühiskonna ja riigi koostöö süvendamine turvalisuse tagamisel. Turvaline ja arenenud riik saab oma ülesannete täitmisel toetuda tihedale koostööle kodanikuühiskonnaga. Arendame riigi ja kogukondade omavahelist vabatahtlikku head koostööd, muuhulgas naabrivalve, abipolitseinike ja vabatahtlike päästjate liikumise ning ennetuse valdkondades. Taastame siseministri juures ühiskondliku turvalisuse nõukoja. Avaliku korra mõiste, samuti avaliku korra kaitse peab olema ühtsetel alustel mõõdetav ning hinnatav kogu riigis. Rakendame moodsa Korrakaitse seaduse, mis tagab parimal moel riigi ja kodanike omavahelise koostöö turvalisuse tagamisel ning loob tingimused Eesti nüüdisaegsele ja ühtsele avaliku korra kaitse süsteemile, mis on õigusriigi aluseks.

4. Õigusruumi selguse ja arusaadavuse suurendamine. Jätkame Eesti õigussüsteemi korrastamist selles suurema kooskõla ja lihtsuse saavutamiseks ning ülereguleerimise vältimiseks. Jätkame era- ja avaliku õiguse kodifitseerimist valdkondades, kus see on otstarbekas ja vajalik – et kodanik leiaks kogu valdkonna seadused ühest tekstist ning saaks üheselt aru oma õigustest ja kohustustest. Lisaks töös olevale keskkonnaseadustikule võtame vastu valdkonnaseadusi koondava sotsiaal-, haridus-, ehitus- ja planeerimis- ning valimisseadustiku ja kohtumenetluse seadustiku, mis hõlmab nii kriminaal-, tsiviil- kui ka halduskohtumenetlust. Arendame eesti õiguskeelt. Muudame õigusmõjude analüüsi seadusloome kohustuslikuks osaks.

ÕIGUSKAITSE

5. Korrakaitse nähtavuse, reageerimise kiiruse ja tõhususe tõstmine.

Kodanike turvatunnet suurendab teadmine abi kiirest kättesaadavusest, mida toetab nii korrakajate suurem nähtavus kui ka kodanike parem informeeritus ohtudest ja abi saamise võimalustest. Kuritegevuse kiiremaks tõkestamiseks ja päästeteenuse parema kättesaadavuse tagamiseks varustame pääste-, politsei- ja piirivalveasutused logistiliselt põhjendatud asukohtades tehnika viimase sõnaga, rakendame tööle tipptasemel Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi ja tihendame rahvusvahelist õiguskaitsealast koostööd. Kindlustame kõikide kõrgema tähtsusega väljakutsete puhul helikopteriteenuse olemasolu. Parandame korrakajate väljaõpet ning alustame uue Sisekaitseakadeemia rajamist Ida-Virumaale.

6. Õiguskaitse rakendumise kiiruse ja vältimatuse tagamine.

Võtame vastu uue kohtute seaduse, mis muudab kohtusüsteemi ühtseks tervikuks ja viib selle välja täitevvõimu korralduse alt. Kohtumenetluse pikkus tsiviilasjas ei tohi reeglina ületada 100 päeva ühes kohtuastmes. Selleks panustame kohtute infotehnoloogilise taristu arendamisse ja kõrgelt haritud ning motiveeritud kohtujuristide ja abipersonali palkamisse. Kohtutäiturite ja pankrotihaldurite kvalifikatsiooni tõstmiseks käivitame vajalikud koolitusprogrammid. Kohtuniku, advokaadi, prokuröri ja notari ametisse saamise eelduseks peab saama ühtne juristieksam. Arendame edasi riigi õigusabi süsteemi ja eelarvevõimaluste tekkel laiendame tasuta õigusabi kättesaadavust abivajajatele.

7. Võitlus vägivallaga lähisuhetes ja koolis.

Võtame eritähelepanu alla lähisuhete vägivalla vähendamise ja tõkestamise, ennekõike koolikeskkonnas. Koolivägivalla vähendamisele aitavad kaasa vägivalla ennetuse tegevuskavade koostamine koolides ning koolijuhtide,

õpetajate ja õpilasesinduste koolitamine, lastevanemate nõustamis- ja toetussüsteemi kujundamine, õpilaste kollektiivse vastutuse arendamine ning õpilaste ja õpetajate rahulolu uurimine koolis. Eelarvevõimaluste piires suurendame turvalisusteenuseid osutavate kodanikeühenduste, muuhulgas naiste varjupaikade rahastamist.

8. Korruptsiooni ennetamine ja tõkestamine. Kasutame korruptsiooni ennetamiseks ja tõkestamiseks kõiki sotsiaalseid, õiguslikke ja poliitilisi abinõusid.

9. Kodanike ja ettevõtete turvalisuse tagamine küberruumis. Traditsiooniliste avalikku korda ähvardavate ohtude tõrjumine ei ole täna samaväärselt rakendatav paljude kübermaailma probleemide korral. Samas võivad küberruumis tehtud kuriteol olla ühiskonnale väga rängad tagajärjed. Küberohu tõrjumisele suunatud tegevus on täna ajanõudeile vastaval moel reguleerimata. Töötame välja küberruumi korrakaitseks vajalikud regulatsioonid, täiendame seadusandlust ja käivitame küberruumi kuriteoennetava tegevuse, sealhulgas koolituse. Reformierakond loob küberruumi kaitseks vajaliku süsteemi ja kindlustab korrakaitsele koostöö eraettevõtete ja riigi vahel.

10. Julgeolekuasutuste ajakohastamine ja julgeolekustrateegia pikaajaline planeerimine. Kiiresti areneva majandusliku ja tehnoloogilise keskkonna tõttu on maailmas tekkinud mitmeid uusi mittesõjalisi ohte, mille ennetamiseks on vajalik võimalikult laiapõhjaline julgeolekuolukorra hindamine ja analüüsimine. Muutunud julgeolekukeskkonna ja uute sõjaliste ja mittesõjaliste ohtude taustal on tarvis tõhustada luure- ja vastuluuresektori korraldust tervikuna ning planeerida selle arengut pikemalt. Muuhulgas tõstame siseministeeriumi strateegilist

julgeolekukompetentsi, täpsustame politsei ja piirivalve rolli, parandame nende koostööd omavalitsustega ning vähendame bürokraatiat. Seadusandluse täpsustamine luure valdkonnas loob vajaliku selguse ja läbipaistvuse ning võimaldab tõhusalt tagada Eesti Vabariigi julgeolekut. Koostame pikaajalise (pikem kui üks valimisperiood) julgeolekustrateegia valdkondade kaupa, mis sätestab selged julgeolekualased riiklikud eesmärgid ja ootused. Strateegia alusel koostame ministriumide arengukavad, mis sätestavad nende konkreetsed tegevused pikemas ajaperspektiivis. Pikaajaline tegevuste ja finantside planeerimine loob aluse julgeolekukeskkonna stabiilseks arenguks.

11. Turvalisust tagavate asutuste käsitlemine võrdsetel alustel.

Sisejulgeolekut tagavate ametkondade töö peab olema võrdsetelt väärtustatud. Korrastame eri jõuametkondade töötajate erinevat sotsiaalset kohtlemist, ühtlustame teenistussuhteid puudutavad regulatsioonid. Selleks võtame vastu uue Avaliku teenistuse seaduse, mis kaotab erisused sisejulgeolekut tagavate teenistuste sotsiaalsetes garantiides, väärtustades nii kõigi meeste ja naiste pühendumust ning panust kaaskodanike turvalisusesse.

12. Rahvusvahelise turvalisuskoostöö edendamine.

Eesti turvalisus on otseselt seotud rahvusvahelise julgeolekukeskkonnaga ja selle muutustega. Tõhustame korrakaitse tegevust piiriülese kuritegevuse tõkestamiseks. Kindlustame parema koostöö lähinaabrite politsei, tolli ja piirivalvega narko- ja inimkaubandusevastases tegevuses. Toetame karistuspoliitika-alase seadusandluse ühtlustamist oma naaberriikidega Euroopa Liidus. Samuti arendame koostööd võimalike merereostuse ja suurõnnetuste ühiseks likvideerimiseks Läänemeres ning ühiseks terrorismivastaseks tegevuseks.

10. ILUS JA PUHAS PÕHJAMAA

Reformierakonna keskkonnapoliitika eesmärk on vastutustundliku suhtumise kujundamine loodusesse ning Eesti inimestele rahva püsimist toetava puhta ja looduslikult mitmekesise elukeskkonna säilimine põlvest põlve.

Terved ja teotahtelised inimesed sünnivad vaid puhtas elukeskkonnas, rikas riik on rikas ka looduse poolest. Reformierakond paneb erilist rõhku Eesti inimeste loodussäästliku mõtteviisi kujundamisele ning maa- ja loodusvarade heaperemehelikule kasutamisele.

Nende eesmärkide saavutamiseks lähtub Reformierakond oma keskkonnapoliitikas järgmistest põhimõtetest:

1. Puhta elukeskkonna kindlustamine igale Eesti elanikule. Puhas õhk ja joogivesi, korralik kanalisatsioon ning prügivaba ümbrus on elukvaliteedi näitajad, mille Eesti riik peab tagama igale oma elanikule. Kõik ühisveevärki tarbivad Eesti elanikud saavad puhta joogivee hiljemalt aastaks 2013, jätkame reoveepuhastite uuendamist. Seame eesmärgiks puhtad metsaalused, üldise jäätmetekke vähendamise ning jäätmete taaskasutamise suurendamise, muuhulgas energiatootmiseks. Arendame jäätmete taaskasutussüsteeme, et need oleksid tarbijale võimalikult mugavad. Toetame kohalikke omavalitsusi jäätmekogumispunktide rajamisel. Õhusaaste ja mürakoormuse vähendamiseks linnades kindlustame küllaldase haljastuse säilimise. Eesti suurima keskkonnaprobleemi – õhusaaste – leevendamiseks siirdume järk-järgult väiksema süsinikukoormusega majandusmodelile. Energia ja soojuse tootmisel eelistame väiksema keskkonnamõjuga taastuvaid (kodumaiseid) energiaallikaid. Toetame jätkuvalt nõukogudeaegse reostuse likvideerimist. Võtame fookusesse ka

võitluse maastiku ruumilise reostusega ning transpordist, tootmistegevusest ja kaaskodanike avaliku korra rikkumisest lähtuva mürareostusega.

2. Täisväärtuslikuks eluks vajaliku loodusliku mitmekesisuse säilitamine. Keskkonnahoid on moraalne printsiip, mis ei taandu vaid inimese heaolu ning loodusvarade küsimusele. Inimkond vastutab kogu looduse, sealhulgas ka teiste liikide eluõiguse tagamise eest. Looduse mitmekesisus on inimkonna pikemaks, õnnelikumaks eluks ja edasikestmiseks hädavajalik, muutused ökosüsteemide toimimises võivad kaasa tuua kriitilisi tagajärgi. Looduskaitsemeetmete rakendamisel peame oluliseks ökosüsteemide sidusust ning keskkonnakasutuse eesmärgipärast ja mõistlikku piiramist. Kaitsealade puhul peame tähtsaks kaitsekavade tegelikku rakendamist, mitte nende formaalset laiendamist uutele aladele. Tagame Nabala karstiala ja Tuhala Nõiakaevu säilimise. Loodusväärtuste seire peab olema arusaadav ja tagama ka seni väheuuritud liikide ja koosluste mõistmise. Toetame eraomanikke, kes oma maal loodust kaitsevad ja aitavad traditsiooniliste majandamisviisidega kaasa pärandmaastike ja koosluste säilimisele. Tagame traditsiooniliste kalajõgede elujõulisuse ja hea seisundi, kalad peavad pääsema läbi ka Sindi (Pärnu jõgi), Vanaveski (Vasalemma jõgi), Kunda (Kunda jõgi), Kotka ja Nõmmeveski (Valgejõgi), Joaveski ja Loobu (Loobu jõgi) jt paisudest.

3. Eesti maavarade kui rahvusliku rikkuse heaperemehelik majandamine. Eesti maavaravarude kasutuselevõtu ettevalmistamisel ja korraldamisel peab riigil olema juhtiv roll. Ressursi- ja keskkonnakasutuse tasude määrad peavad olema pikaajaliselt ette teada. Lisaks põlevkivivarudele ja ehitusmaavaradele peab riik pöörama tähelepanu ka seni kasutusesta maavarade uurimisele ning

toetama uute tehnoloogiate kasutuselevõttu. Uute kaevanduste avamine toimub kokkuleppel kohaliku kogukonnaga.

4. Loodusvarade keskkonnasäästlik kasutamine. Laiendame aheraine kasutust ehitusmaterjalina väiksema liikluskoormusega teede ja parklate rajamisel. Ammutame lõpuni pooleldi kasutatud turbaalad ning toetame kasutatud turbaalade rekultiveerimist. Eesti metsad on meie peamine taastuv loodusvara, mida tuleb majandada kehtlikult ja tõhusalt, et säiliks nende elujõulisus ja mitmekesisus. Kõpsete majandusmetsade kasutamata jätmine on kahjulik nii omanikule, tööstusele, riigile kui ka kliimale, muuhulgas kaasneb üha väheneva juurdekasvuga ka madalam süsiniku sidumise võime. Et ligi 60 % Eesti metsadest on eraomandis, peame looma tingimused kehtlikuks, kasumlikuks ja isemajandavaks erametsanduseks. Selleks viime läbi tulumaksumuudatuse, mille kohaselt saab metsa müügi korral maksustatavast tulust maha arvata kolme müügi järgse aasta kulud. Toetame erainitsiatiivi ühistulise tugisüsteemi arendamisel, mis oleks metsaomanikule toeks metsatööde korraldamisel ja puidu turustamisel. Keskkonna stabiilse seisundi ja metsa mitmekülgse kasutamise tagamiseks jääb põline riigimets riigi omandisse ka tulevikus. Jahiloomastikku ja kalavarusid tuleb majandada nii, et säiliks looduslik tasakaal ja mitmekesisus. Laiendame harrastuspüügivõimalusi kudemiskohtade ja kalapüügikohade taastamise kaudu.

5. Puhta ja turvalise Läänemere eest võitlemine. Eesti soovib olla mereriik kauni Läänemere ääres. Seame eesmärgiks saavutada Läänemerele aastaks 2020 Euroopa Liidu kriteeriumidele vastav hea seisund. Selleks rakendame tegevuskava, mis arvestab siseveekogusid ja merd tervikliku ökosüsteemina, hajutab tihedast tankeriliiklusest

tulenevaid keskkonnariske ning suurendab reostustõrjevõimekust. Erilist tähelepanu pöörame rannikumere puhtana hoidmisele, muuhulgas puhastame Tallinna lahe sinna aastakümnete jooksul kogunenud reostusest. Osaleme aktiivselt rahvusvahelises Läänemere kaitse ja kasutamise alases koostöös ning võitleme Läänemere-äärsete riikide ühtse keskkonnaseiresüsteemi loomise eest. Viime läbi uuringud merekaitsealade kiiremaks määratlemiseks ja Läänemere seisundi täpseks hindamiseks.

6. Keskkonnateadlikkuse kasvatamine. Vähene teadlikkus keskkonnast ja ökosüsteemide toimimisest on peamine keskkonnakahjude põhjustaja. Toetame keskkonnahariduse edendamist. Selleks tagame keskkonnahariduse andmiseks pädevate õpetajate juurdekasvu ja toetame loodusõppeprogrammide arendamist. Riik peab näitama eeskujut, muuhulgas rajades uued avaliku sektori hooned maksimaalselt energiasäästlikena ning rakendades kõrgemaid keskkonnastandardeid transpordivahendite hangetel. Parim viis looduse toimimise tutvustamiseks on igaüheõiguse kaudu võimalus kõigil looduses liikuda. Säilitame juurdepääsu merele ja veekogudele ning riigimetsa koos metsa traditsiooniliste andide (puhas õhk, seened, marjad) kasutamise võimalusega. Keskkonnateadlikkuse suurendamiseks tagame kõigile e-juurdepääsu riigi valduses olevatele keskkonnaandmetele.

11. KONKURENTSIVÕIMELISE HARIDUSEGA EESTI

Reformierakond soovib kõrgepalgaliste töökohtadega Eestit. Selliste töökohtade tekkimise võti on hea haridus. Hea haridus tähendab suuremat palka, paremat kaitset töötuse vastu ja suuremat pensioni tulevikus. Võimalus saada maailmatasemel haridust annab peredele suurema kindlustunde laste saamisel. Parem haridus tagab tervislikuma ja õnnelikuma elu.

Reformierakond soovib ehitada jõukat Eestit, mis on Läänemere regioonis hästi lõimitud, kõrgtehnoloogiale tuginev ning ekspordile orienteeruv suurte investeeringute sihtriik. Sellise Eestini jõudmiseks on möödapääsmatu jätkata haridussüsteemi ümberkorraldustega.

Reformierakond tahab läbi viia jätkuprogrammi põhi- ja gümnaasiumihariduse selgele eesmärgistamisele ja uute õppekavade kehtestamisele, mis annaks Eestile suutlikkuse uueks majandustõusuks ning uute kõrgtehnoloogiliste töökohtade tekkeks. Lähtudes inimeste loomulikust soovist õppida ja ennast arendada tahame oma poliitikaga selleks luua parimad võimalused. Me tahame viia Eesti hariduse Põhjamaade tipptasemele - haridusreformi eesmärk on haritud rahvas ja edukas Eesti. Me soovime, et Eestis oleks võimalik omandada parimat haridust Põhja-Euroopas ning vähemalt üks Eesti ülikool kuuluks Euroopa TOP100 hulka.

Sisulise haridusreformi jätkamiseks tuleb vastu võtta uus haridusseadustik, mis ei käsitleks haridust enam asutuste ja majakarpide kaupa, vaid sisust lähtuvalt - Eesti vajab uut alus-, põhi-, kesk- ja kõrghariduse ning teadus- ja arendustegevuse korraldamise seadust. Tiiger hüppab, kui Eesti uus hariduskorraldus vastab järgmistele põhimõtetele:

1. Hariduskorralduse läbiv eesmärk on hariduse kvaliteet. Hariduse kvaliteet on ühiskonna üldise tähelepanu ja avaliku debati keskmes, muuhulgas toimib teadusuuringute kaudu Eesti haridusseisu järjepidev seire. Hariduse kvaliteedi parandmisele suunatud muudatused peavad olema põhjalikult läbi kaalutud ja pikaajaliselt ette teada, et õppija saaks paremini oma haridusteed kavandada.

2. Igale lapsele on tagatud lastehoiuteenus ja võimalus omandada kvaliteetne alusharidus. Hea haridus algab heast alus- ja põhiharidusest, mille aluseks on vanemate põhiseaduslik kohustus hoolitseda ja vastutada oma lapse arengu eest. Esimesel võimalusel jätkub programm „Igale lapsele lasteaiakoht!“. Lapsekeskse lastehoiuteenuse tegelikuks rakendamiseks suurendatakse õpetajate (sh eripedagoogide) arvu lasteaialapse kohta. Vähendades erinevusi kooliminejate ettevalmistuses vältida hilisemat haridustee katkemist. Alus- ja põhihariduses peab keskenduma õppimisoskuse, iseseisva mõtlemise, loovuse ja õpijulguse kujundamisele. Peame mõistlikuks, et nende koolide hoolekogud, kuhu õpilased tulevad omavalitsuse poolt korraldatud õpilastranspordiga ja kust lapsed pärast tunde kohe koju ei pääse, kaaluksid pikapäevarühmade loomist.

3. Alusharidusest alates kehtib haridusasutuste omandivormide vabadus, võrdsus ja mitmekesisus. Uus alus-, põhi-, kesk- ja kõrghariduse seadustik kehtestab standardid haridusastmete sisule ja jätab vabaduse koolivormide osas. Kooli võib luua igaüks, kes suudab täita kehtestatud standardid. Standardite täitmise üle on rakendatud range kontroll - toimiv koolituslubade süsteem ja järelevalve. Riiklik rahastamine toimub omandivormist sõltumata võrdsetel alustel. Keskendumine hariduse sisule ning omandivormide vabadus ja võrdsus on eelduseks Eestile sobivaima haridusvõrgu kujunemisel. Eesti pakub

rahvusvahelistele tippspetsialistidele võimalust panna oma lapsed Euroopa Kooli.

4. Toimiva kutsevaliku ja õpetajakutset väärtustava palgapoliitika ja kaasaegse töökeskkonna tulemusel soovivad õpetajaks minna oma ala parimad. Õpetajakoolituse keskmes on õpetamiskoolitus ja koolipraktika, mitte niivõrd ainekoolitus. Õpetajakutse valikut pakutakse aktiivselt juba alates keskkoolist, lähtudes „Noored kooli!“ ja teiste sarnaste projektide kogemusest. Õpetajatele tagatakse kõrgetasemeline baas- ja täiendkoolitus.

5. Rakendatud on paindlikumad ja suuremat vabadust sisaldavad õppekavad. Õppekavaarendusse on hõlmatud parimad asjatundjad ning selles arvestatakse maailma parimaid kogemusi. Õppekava uuenduste sisseviimiseks on konkreetne ja realistlik rakendusplaan, mis arvestab uute õppevahendite ettevalmistamiseks ja õpetajate täienduskoolituseks vajaliku üleminekuaja ja ressursidega. Praktiseeritakse õppekavauuenduste sisseviimist pilootkoolide kaudu. Juba põhihariduse tasandil õpetatakse lastele rakenduslikku kirjaoskust (asjaajamine ja ettevõtlus) ning riigiõpetust (kodaniku- ja riigikaitseõpetus). Soodustatakse lastevanemate suuremat osalust õppeprotsessis ning võimaldatakse koolide juures selleks vajalikku ettevalmistust. Laiendatud on e-kooli võimalusi, et kergendada koolikotti ja vanemate osalust õpiprotsessis. Loodud on e-gümnaasium, kuhu on koondatud akadeemiline õppevara ja kust nii koolid kui õpilased saavad kursusi alla laadida.

6. Lapsevanemaile on loodud soodus keskkond investeerimiseks oma lapse ja iseenda haridusse. Vanemate sissemaksed oma lapse haridusfondi või -kindlustusse saab maha arvata isiku maksustatavast

aastatulust. Maksukeskkonna parandamise läbi on ettevõtjail paremad võimalused töötajate täiendkoolitamiseks.

7. Isikupärase haridustee valimiseks on avarad võimalused.

Gümnaasiumites rakendatakse võimalikult palju kvaliteetse, kuid erinevate rõhuasetustega õppekavasid. Soodustatakse üld- ja kutsehariduslike õppeasutuste koostööd ning enesetäiendusvõimalusi kutsehariduse läbinutele, kes soovivad jätkata haridusteed kõrgkoolis. Väärtustame kutseharidust ja kaasame ettevõtted õppekavade koostamisse. Kõrghariduse omandamisel on laiendatud distantsõppe võimalusi ning sõjaväekohustus on edasi lükatud kuni nominaalse õppeaja lõpuni. Magistrandidel on suurem võimalus panna kokku isikupärane õpingukava erinevate ülikoolide parimaist kursust. Euroopa Sotsiaalfondi vahendite kasutamise prioriteet on elukestva õppe projektide rahastamine. Lisaks sellele peame oluliseks noorsootööprojektide rahastamist. Huvihariduse ja -tegevuse edendamiseks kehtestatakse esimesel võimalusel ringiraha. Haridussüsteemi tagasipöördumine ei ole ühelegi inimesele takistatud või ülemäära keeruliseks muudetud.

8. Kõrghariduses toimib tulemustepõhine rahastamine ja raha kvaliteedipõhine liikumine. Kõrghariduse rahastamiseks on avarad võimalused, kõrgharidust saavad omandada kõik noored, olenemata varanduslikust taustast. Eesti kõrgharidus on rahvusvahelisele konkurentsile avatud ja selles edukas. Riiklik tellimus jõuab ülikooli stipendiumitena, mis katab õppekoha tegeliku maksumuse. Doktoriõpe väärtustatakse praegusest oluliselt suuremate stipendiumitega. Toimib vajaduspõhine õppetoetuste süsteem.

Aastaks 2015 on iga-aastane õppelaenu summa 3000 eurot. Juurutatud on euroopalikud kvaliteedipõhimõtted ja -hindamine, Eesti ülikoolid on vabastatud avalik-õiguslikust staatusest tulenevatest piirangutest,

kujunenud on selgelt eristuva missiooniga ja ühiskonnaga hästi sidustunud kõrgharidusasutuste võrgustik.

9. Kasvab ühiskonna panustamine teadus- ja arendustegevusse ning rahvusvahelisse teaduskoostöösse. Teaduse rahastamisel kehtib teadlaste karjäärimudel. Teadus- ja arendustegevuse rahastamisel on eesmärk jõuda 3%-ni SKTst. Isikukeskne teaduse rahastamise süsteem on asendunud konkurentsikesksega – teadusasutuste rahastamine sõltub teadustulemustest, mitte olemasolevate teadlaste arvust. Igakülgselt soodustatakse Eesti teadlaste osalemist rahvusvaheliste teaduskeskuste töös. Ülikoolide, riigi ja erasektori koostöö on uuel tasemel, rahvusvaheline konkurents on sundinud ettevõtjaid keskenduma tootearendusele.

10. Vähemusrahvustest õpilased on edukalt lõimitud kvaliteetset haridust andvasse Eesti haridussüsteemi. Õppekava, sellele vastavate õppevahendite ja õpetajakoolituse kaudu on lahendatud venekeelse hariduse kvaliteediprobleemid. Venekeelsetes gümnaasiumites 2007. aastal alustatud üleminek eestikeelsele õppele on lõpule viidud. Vähemuskeelsetes koolides õpetatakse kõrgel tasemel eesti keelt, kultuuri, ajalugu ja ühiskonnaõpetust.

12. ENERGIAJULGEOLEK

Reformierakonna energiapoliitika eesmärk on Eesti energiapoliitika kindlustamine odavaima võimaliku hinnaga Eesti tarbijatele ja keskkonnale. Kindel, taskukohane ja puhas energiaravustus tugevdab Eesti ettevõtete konkurentsivõimet ning loob eeldused suuremaks majanduskasvuks ja uute töökohtade tekkeks.

Reformierakond näeb energeetikat Eesti arengu ühe võtmevaldkonnana mitte üksnes julgeoleku, vaid ka Eesti ekspordivõime kasvatamise seisukohalt. Energiast ja meie unikaalsest tehnoloogilisest oskusteabest energiatootmise vallas peab saama oluline Eesti ekspordiartikkel, majanduse, töökohtade ja sissetulekute kasvu allikas.

Nende eesmärkide saavutamiseks soovib Reformierakond läbi viia poliitikat ja struktuurseid reforme, mis lähtuvad järgmistest põhimõtetest:

1. Energiasõltumatus saavutamine aastaks 2030. Eesti peab jõuliselt jätkama energiaallikate portfelli mitmekesistamist ning aastaks 2030 saavutama energiasõltumatus, st et ülekaalukas osa Eestis tarbitavast energiast toodetakse kodumaistest energiaallikatest või Eestis. Rahvuslik tuumaprogramm Eesti Tuumajaama rajamiseks on Eesti energiasõltumatus tagamisel võtmetähtsusega. Pikaajalise kindluse Eesti varustamisel soodsa hinnaga elektrienergiaga tagab 700-1000 MW võimsusega Eesti tuumaelektrijaam, mis riigi põhjaliku töö korral valmib 2022. aastaks. Eesti tuumaenergia programm peab sisaldama kohalike spetsialistide väljaõpet ning tagama maksimaalse ohutuse ja ausad turutingimused. Eesti Tuumajaamas peavad soodsate ja stabiilsete elektrihindade tagamiseks ning töökohtade loomiseks

osaluse saama Eesti tööstuslikud elektritarbijad. Näeme perspektiivi kodumaiste vedelkütuste tööstusel vähendamaks sõltuvust vedelkütuse impordist.

2. Rahvuslikku julgeolekut suurendavate ühenduste ja taristute rajamine. Eesti energiajulgeoleku suurendamiseks tuleb elektri- ja gaasivõrk muuta sõltumatuks Venemaa võrkudest ning arendada edasi ühendusi Põhjamaade ja Lätiga, esmajärjekorras ehitada valmis Estlink 2. Elektriühenduste arendamine võimaldab kasvatada Eesti energiaeksporti ning loob Eesti tarbijatele eeldused soodsaima hinnaga elektrienergia saamiseks. Gaasivõrgu omandiline lahutamine suurendab survet Eesti-Soome gaasiühenduse (Baltic Connector) rajamiseks ning alternatiivide (veeldatud gaasi toomine gaasivõrkudesse) tekkeks Venemaa gaasile. Eesti peab aktiivselt osalema Balti energiaturu integratsiooniplaani (Baltic Energy Market Interconnection Plan) väljatöötamisel ja elluviimisel ning suurendama energiakoostööd Põhjamaadega.

3. Kütte- ja elektriarveid vähendavate programmide rakendamine. Energia säästmine ja tõhusam kasutamine on olulised vahendid energiajulgeoleku saavutamisel odavaima võimaliku hinnaga. Tuleb jätkata energiasäästuprogramme (sealhulgas võimalusel rakendades neid ka väikeelamutele), mille tulemusel Eesti inimesed ja ettevõtted saavad oluliselt vähendada oma kütte- ja elektriarveid ning elada keskkonnasõbralikumal elul. Riik peab näitama eeskuju, rajades uued avaliku sektori hooned maksimaalselt energiasäästlikena. Töötame välja meetmed, et rajatavad hooned vastaks parematele energiastandarditele.

4. Kodumaiste väiksema keskkonnamõjuga energiaallikate eelistamine majanduse konkurentsivõimet kahjustamata. Peame

oluliseks suurendada Eesti energiatootmise ja -tarbimise portfellis kodumaiste taastuvate energiaallikate (puit, vesi, tuul, olmejäätmed, põllumajanduse tootmisjäätgid, päike) ja vähendada suure süsinikujäljega energiaallikate osakaalu. Taastuenergia toetuste määr peab samas silmas pidama Eesti energiapoliitika eesmärgi tervikuna ega tohi muutuda tarbija rahakotile põhjendamatult koormavaks. Taastuenergia toetuste määr peab olema diferentseeritud ning sõltuma elektri turuhinnast. Transpordist lähtuva saaste vähendamiseks tuleb soodustada mittefossiilsete kütuste kasutamist ning lokaalse saaste piiramiseks luua vastavate Euroopa Liidu standardite kehtestamisel elektriautode laadimiskohad suuremates Eesti keskustes. Soojusenergia tootmisel tuleb eelistada tõhusat koostootmist. Eesti peab aktiivselt osalema Euroopa Liidu süsinikupoliitika kujundamisel ja rohesertifikaatide turul. Energiasertifikaatide turu käivitumine võimaldab Eestil jätkata energiaportfelli mitmekesistamist taastuenergia allikatega, kahjustamata samas Eesti tarbijate rahakotti ja ettevõtete konkurentsivõimet.

5. Julgeoleku tagamiseks vajalike energiatootmisvõimsuste rajamine odavaima võimaliku hinnaga tarbijale ja keskkonnale. Reservvõimsuste kavandamisel tuleb eelistada energiaallikate mitmekesisust ja pikaajalist konkurentsivõimet, sealhulgas Euroopa keskkonnapoliitika valguses.

6. Põlevkivist Eesti jaoks saadava väärtuse oluline kasvatamine. Põlevkivi ahjuajamisele tuleb eelistada meie olulisima maavara suuremat väärindamist, sealhulgas põlevkiviõlitööstuse arendamist ning Eesti unikaalsete põlevkivialaste tehnoloogiliste teadmiste ja

oskuste eksporti. Põlevkivi kaevandamise aluseks olgu Põlevkivi kaevandamise riiklik arengukava 2008-2015.

7. Konkurentsi suurendamine energiaturul tarbijale parima võimaliku energia- ja soojahinna ning kvaliteedi kindlustamiseks. Praegusesse süsteemi, kus Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium on ühtlasi nii regulaator, järelvalvaja kui ka (kaudselt läbi AS Eesti Energia omandi) turuosaline, on sisseprogrammeeritud huvide konflikt, mis takistab vaba turu konkurentsi teket energiaturgudel. Energiaturu üle järelvalvet teostav Konkurentsiamet ja energiaturu ühe osalise aktsionärina tegutsemine tuleb viia erinevate ministeeriumide valitsemisalasse. Samuti peavad riigile kuuluva põhivõrgu ja energiatootmisettevõtte omaniku esindajaks olema erinevad ministeeriumid.

8. Teadamispõhine energeetika ja targa elektrienergia kasutamise (SMART GRID) edendamine. Peame oluliseks teadmispõhise majanduse edendamist energeetikas, tehnoloogiliste lahenduste arendamist ja oskusteabe eksporti (nt põlevkivienergeetikas). Väärtustame intelligentsete elektrisüsteemide arendamist, mille tulemusel suureneb elektrienergia varustuskindlus ja elektrienergia kasutuse efektiivsus ning väheneb keskkonna saastamine.

13. ÜHENDATUD EESTI

Reformierakonna transpordipoliitika eesmärk on kindlustada inimeste ja kaupade vaba, mugav, kiire ja taskukohane liikumine Eestis ning Eesti ja muu maailma vahel.

Hästi korraldatud transport parandab inimeste heaolu ja tõstab majanduse võistlusvõimet. Inimeste vaba liikumine pole mõeldav ilma transpordivõrgustike ja -vahenditeta. Täna jääb teede ja tänavate kvaliteet endiselt maha Euroopa parimatest näidetest. Eesti ühendusteed teiste Euroopa Liidu liikmesmaadega ei vasta veel inimeste ega Eesti majanduse vajadustele, raudtee- ja lennuühendused on kesised.

Eesti inimeste vaba liikumise kindlustamisel ja majanduskasvu soodustava transpordipoliitika rakendamisel lähtub Reformierakond järgmistest põhimõtetest:

1. Põhjamaade tasemel teedevõrgu väljaehitamine. Teede ja tänavate võrk, nende kvaliteet ja korrashoid on Eesti-sisese liikluse jaoks võtmetähtsusega ning vajab majanduskasvu ennetavaid investeeringuid. Kehtestame teedeehitusnõuded, mis kindlustavad meie teed kasutusmugavuselt ja vastupidavuselt Põhjamaade tasemel teekattega. Jätkame riigi kruusateedele tolmuva katte ehitamist, kasutades Põhjamaade tehnoloogiaid. Ehitame välja Tallinna ja Tartu ringtee, neljarealise maantee Tallinnast Tartu suunas Mäoni ning Saaremaa silla. Jätkame Tallinn-Narva maantee rekonstrueerimist. Peame oluliseks Narva piirijärjekordade kadumist ja uue silla rajamist üle Narva jõe.

2. Ühtse ja kasutajale mugava elektroonilise piletisüsteemi loomine. Eesti rakendab liikluse korraldamisel kõiki moodsaid infotehnoloogilisi

vahendeid, sealhulgas loome reisijatele mugava võimaluse teabe saamiseks ja piletite ostmiseks mistahes Eesti piires liikuvale ühistranspordivahendile ühest kesksest veebikeskkonnast.

3. Ühistranspordi arendamise kõrval jääb Eestis liiklemisel väga oluliseks maanteetransport. Eesti hõreda asustuse ja traditsioonide tõttu jääb Eesti perede peamiseks liikumisviisiks maanteetransport. Sõiduautosid ei maksustata.

4. Kõrvuti autoliikluse parandamisega teeb Eesti valitsus kõik selleks, et vähendada autode kasutamise sundi. Selleks arendatakse kvaliteetset ühiskondlikku transporti nii maal kui linnas ning mõjutatakse linna- ja elamuehitust selliselt, et vähendada töö- ja elukohtade, kaupluste ja elukohtade, koolide ja lasteasutuse ning elukohtade vahel väheneksid. Algatame programmi "Tark linn" ja lülitame selle Euroopa Liidus loodavasse programmi „Smart City“. Valitakse linn, kus hakatakse juurutama selliseid linnaplaneerimise põhimõtteid, mis vähendavad sunnitud liiklemise vajadust ja pakutakse elukohti, mille suhtes töökohad, teenindusasutused, lasteasutused on paigutatud võimalikult mugavalt. Ühtlasi on "Tark linn" ka energia kokkuhoiu ja keskkonnahoiu programm.

5. Liiklusohutuse suurendamine. Eesti valitsus rakendab Eesti rahvuslikku liiklusohutusprogrammi aastateks 2011-2020, et viia liiklusohutus Eestis Põhjamaade tasemele. Varustame põhimagistraalid vajalike barjääride, peale- ja mahasõitudega, et need oleksid läbitavad ühtlase kiirusega ning jätkame põhimagistraalide ohtlike lõikude ja ristmike valgustamist. Jalakäijate ja jalgratturite ohutuse suurendamiseks jätkame kergliiklusteede arendamist. Liiklusohutuse suurendamiseks on oluline roll liikluskasvatusel, teehoiul ja järelevalvel. Sujuva ja turvalise liiklemise kindlustamiseks rakendame

aktiivselt EL Intelligentse Transpordisüsteemi (ITS) projekti tulemusi, muuhulgas infotehnoloogilisi ja sotsiaalmeedia lahendusi kodanike ohutuse ja liiklusrugavuse parandamiseks.

6. Eesti lennuühenduste oluline parandamine. Eesti lennunduspoliitika lähimaks suureks eesmärgiks on võimalus lennata Tallinnast kõigisse olulisematesse Euroopa ärikeskustesse ja tagasi ühe päeva jooksul. Eesti kui sihtkoha reklaamimisel ühendame EASi, Tallinna Lennujaama ja lennukompaniide jõud. Pikaajalisemaks eesmärgiks on muuta Tallinna lennujaam Põhja-Euroopa Aasia-suunaliste lendude keskuseks. Loome Tallinna lennujaamast reisikeskuse, kust lähtuvad bussi,- rongi ja trammiliinid ühendavad selle mugavalt ja kiirelt kogu ülejäänud Eestiga. Eesti osaleb aktiivselt Euroopa Ühtse Taeva projektis. Arendame edasi Tartu, Kuressaare ja Kärdla lennujaamu, toetame väikelennukiteühenduse tekkimist teiste Põhjamaadega.

7. Kaubandussuhete arendamine õhus, meritsi ja maismaal. Eesti on mereriik ning peab ära kasutama Tallinna Sadama eelised (sadamate sügavus ja 365 päeva jäävaba) regioonis. Laevade Eesti lipu alla registreerimine peab olema mugav, kiire ja vähese bürokraatiaga. Peame oluliseks vaadata üle Eesti teedel sõitvate kaubaveokite maksimaalne lubatav üldtonnaazh. Tõstatame Venemaa-poolsed piiriületusprobleemid kõigil Venemaaga peetavatel kõnelustel ja EL sellesisulistel foorumitel. Niisamuti peame oluliseks saavutada kokkulepe Venemaaga veokvootide suurendamiseks maismaatranspordis.

8. Kaasaegse maismaaühenduse rajamine Eesti ja Lääne-Euroopa vahel. Aastal 2014 saab uute rongidega Tallinnast Tartusse sõita alla kahe tunniga ning oluliselt tiheneb sõidugraafik. Koostöös Poola, Läti

ja Leeduga peame vajalikuks koostada ühiskava Baltimaade paremaks ja kiiremaks ühendamiseks Lääne-Euroopaga maismaad pidi (Via Baltica, Rail Baltica jm.). Seisame Berliin-Tallinn-Helsinki-Peterburi kiirtee valmimise eest EL üle-euroopaliste ühendusteede programmi rahadega.

9. Eesti-sisese veeliikluse edendamine ja väikesadamate arendamine.

Rakendame praamivedudel saarte püsielanikele ja saartel registreeritud autodele 50% hinnasoodustust. Ausa konkurentsi toomiseks praamide üleveoliinidel käsitleme Virtsu-Kuivastu ja Rohuküla-Heltermaa liine eraldiseisvatena. Peame õigeks ehitada riikliku tellimusena Rohuküla-Heltermaa liinile sobivad laevad. Siseturismi elavdamiseks ja uute töökohtade loomiseks investeerime EL vahendeid väikesadamate arendamiseks sihiga, et igal saarel oleks oma sadam. Kaalume ajaloolise siseveetee Peipsist Pärnu jõe taastamist ning EL koostööprogrammi abiga arendame Peipsi veeturismi võimalusi nii Soome kui Venemaa suunas.

10. Läänemere laevaliikluse turvalisuse suurendamine. Läänemeri on üks maailma enim eksploateeritud laevateid. Jätkame aktiivset koostööd Helcom`iga (Helsinki Commission) Läänemere laevaliikluse turvalisemaks muutmiseks ja Läänemere reostatuse vähendamiseks.

14. E-RIIGIST I-RIIGIKS

Reformierakonna infoühiskonna poliitika eesmärk on pakkuda Eesti inimestele nende aega ja mugavust väärtustavat ning turvalist elu- ja töökeskkonda moodsate tehnoloogiavahenditega. Infoühiskonna keskmes peab olema i-nimene, mitte e-lektron. Tehnoloogia arendamine ei ole eesmärk omaette – riigi eesmärgiks on pakkuda inimestele paremaid teenuseid, kasutades selleks parimat võimalikku tehnoloogiat.

Infoühiskond suurendab inimeste vabadust, võimaldades igaühel kasutada just temale sobivaid pakumisi ja teenuseid just siis, seal ja sellisel määral nagu ta vajab.

Igal kodanikul on õigus eeldada kiiret ja mugavat võimalust suhelda oma riigiga ning tarbida avalikku teenust igal ajahetkel ja mistahes maailma punktist. Ühtlasi on moodsa teabe- ja suhtlustehnoloogia rakendamine traditsioonilises tööstuses ja teeninduses oluliseks teguriks kogu Eesti majanduse tõhususe ja võistlusvõime tõstmisel.

Eesmärgi saavutamiseks viib Reformierakond ellu poliitikat ja struktuurseid reforme, mis lähtuvad järgmistest põhimõtetest:

1. Infoühiskond ülikiire interneti kujul mõistliku hinnaga igasse kodusse ja ettevõttesse. Internet on oluline osa kaasaegse ühiskonna taristust. Toetame uue põlvkonna fiiberoptilistel kaablitel põhineva ülikiire lairibaühenduse väljaehitamist kõikide Eesti maapiirkondadeni.

2. Riigi ühtne, lihtne ja sõbralik kodanike poole pööratud nägu internetis ja e-teenustes. Muudame e-teenused mugavateks ja inimsõbralikeks i-teenusteks, kujundades eesti.ee kodanikele käepäraseks ja ligitõmbavaks võrgu kaudu pakutavate avalike teenuste

väravaks, võimaldamaks arukat ja otstarbekohast dialoogi riigi ja kodanike vahel. Loomes e-Eesti versiooni nutitelefonidele ning tagame seeläbi mugavaima e-teenuste kättesaadavuse. ID-kaart ja mobiilID peavad tagama turvalise ligipääsu igale Eestis pakutavale teenusele. Eesti ministeeriumid saavad ühtse ülesehitusega veebilehed.

3. Emakeele ja rahvuskultuuri hoidmine, tutvustamine ja arendamine ka e-keskkonnas. Selleks täiustame keelenõustamise ja keeleuunduste e-keskkonnda, jätkame tõlkesõnaraamatute digitaliseerimist koostöös Google'iga ja peame oluliseks jätkata emakeelsete programmide ja häältuvastustarkvara loomist. Arendame kultuurisuhtlusportaale ja jätkame rahvuskultuuri digitaliseerimist.

4. Turvalisem, säästlikum, mugavam, kiirem, läbipaistvam ja piirkonniti kättesaadavam avalik teenus. Teabeedastuse uute tehnoloogiate abil saame reformida avaliku halduse ja muuta riik kodanike ja ettevõtjate jaoks veelgi tõhusamaks. Arendame edasi ettevõtja-, maksuameti- ja ühistranspordiportaali, e-asjaajamist ning e-arhiveerimist. Kodanikele parima teenuse pakkumiseks viib riik avalikud e-teenused mobiilidesse ja kasutab digiTV aina laienevaid võimalusi. Koostöös erasektoriga arendame Eesti digikaardi mitmekülgseks avalikuks teenuseks, mille kaudu saab tulevikus muuhulgas toimuma ka liikluse reguleerimine. Koondame avalikku teenistust ja selle tugifunktsioone puudutava otsustamise rahandusministeeriumi ning riigi IT-hanked majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi alla.

5. Üksikisiku privaatsuse tagamine. Riik tagab e-teenuste turvalisuse ja isikuandmete kaitse. Oluline osa on selles teadlikkuse arendamisel infoühiskonna võimalustest ja ohtudest. Peame vajalikuks õpetada internetiturvalisuse ABCd ja internetiliikluse eeskirju algkoolist peale.

Viime läbi lapsevanemate teadlikkuse tõstmise kampaaniaid ning propageerime turvavara kasutamist. Eesti peab võtma aktiivse eestvedaja rolli rahvusvahelise õiguse arendamises, et tagada isikuõigused ja infovabadus internetikasutuses.

6. eÕpetuse edendamine. Laiendame e-kooli võimalusi, et kergendada koolikotti ja hõlbustada vanemate osalust õpiprotsessis. Loo me e-gümnaasiumi, kuhu on koondatud akadeemiline õppevara ja kust nii koolid kui õpilased saavad kursusi alla laadida. Samm-sammult rakendame moodsat infotehnoloogiat õppevahendina, et õppimine oleks rõõmus ja põnev ka tulevikus.

7. eDemokraatia arendamine kaasamise ja läbipaistvuse suurendamiseks. e-kodanik on e-ametniku ja e-poliitiku kiireks ja tegusaks partneriks. MobiilID-ga on võimalik valida 2011. aasta Riigikogu valimistel ja nutitelefoniga juba 2013. aasta kohalikel valimistel.

8. Riigi e-varade andmine kodanike ja ettevõtete teenistusse. Teeme riigi ruumiandmed tasuta töödeldaval kujul avalikuks - see annab kodanikele ja ettevõtetele võimaluse ise luua riigi andmete põhjal otstarbekaid teenuseid. Liidestame riiklikud põhiregistrid (maakataster ja kinnistusraamat) ja muudame nende põhiaandmed 24/7 veebis tasuta kättesaadavaks.

9. Eestist maailma juhtiva E-ID lahenduste tootja kujundamine. Oleme eestvedajaks Euroopa digiteenuste ühisturu väljaarendamisel, ennekõike digitaalse isikutuvastamise rahvusvahelise süsteemi rajamisel. Muudame IT-hariduse riiklikuks prioriteediks, suurendame riiklikku vastuvõttu IT-teenuste loomise ja arendamisega seotud erialadel ülikoolides. Ühendame Eesti infotehnoloogilise kompetentsi

ja lõimime selle loomemajandusega. Rakendame maakondades programmeerimise huviringid ja viime programmeerimise valikainena gümnaasiumidesse.

10. i-Eesti isikupärase näo ja positiivse rahvusvahelise maine loomine internetimaailmas. Paneme vastutuse Eesti riigi kuvandi loomise, arendamise ja hoidmise eest veebikeskkonnas ühele konkreetsele ministeeriumile. Eesti peab saama interneti-alase õigusloome eeskujuks maailmas.

15. PIIRIDEST SUUREM EESTI

Reformierakonna välispoliitika eesmärk on Eesti julgeoleku ja heaolu kasvu kindlustamine.

Eesti on praeguseks kõige paremini lääne majandus- ja julgeolekuruumi lõimunud riik Põhjamaades. Lisaks liikmelisusele Euroopa Liidus ja NATOs on Eesti viimastel aastatel saanud ka Schengeni viisaruumi ning Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) liikmeks. 1. jaanuaril 2011 ühineb Eesti ka eurotsooniga.

Kõik need ja paljud teised Eesti välispoliitilised sammud on oluliselt suurendanud meie julgeolekut ja parandanud heaolu, kuid see ei vabasta meid kohustusest töötada iga päev selle nimel, et Eesti rahvas ei peaks enam kunagi välispoliitilistel põhjustel kannatama.

Eesti julgeoleku ja heaolu kasvu kindlustamiseks peab Reformierakond oluliseks lähtuda Eesti välispoliitikas järgmistest põhimõtetest:

1. Eesti võtab jätkuvalt aktiivseid hoiakuid Euroopa Liidu, NATO, ÜRO, Euroopa Julgeoleku- ja koostööorganisatsiooni (OSCE), Euroopa Nõukogu ja teiste rahvusvaheliste organisatsioonide poliitikate kujundamisel. Eesti teeb ettevalmistusi eesistumisperioodiks Euroopa Liidus 2018. aastal. Samuti peab Reformierakond oluliseks Eesti pääsu ÜRO Inimõiguste nõukokku 2012. aastast ning ÜRO Julgeolekunõukokku 2020. aastast.

2. Oleme kindel partner NATOs, mis on Eesti peamine julgeolekutagatis. Jätkame tõhusat tööd Eesti julgeoleku kindlustamiseks NATO strateegilise kontseptsiooni elluviimisel, panustamisel olulistesse NATO missioonidesse. Missioonide kõrval peame Eesti olulisimaks panuseks NATO küberkaitse arendamist, milles

soovime olla üheks juhtriikidest. Julgeoleku lahutamatuks osaks on ka võitlus rahvusvahelise terrorismiga ning energiajulgeoleku suurendamine. Terrorismivastast võitlust Afganistanis peame üheks NATO olulisimaks missiooniks turvalisema homse kujundamisel ning narkokaubanduse leviku tõkestamisel. Otsuse selle missiooni lõpetamiseks vajalike tingimuste täitmise kohta peavad NATO liikmed tegema ühiselt.

3. Aktiivne äri- ja kultuuridiplomaatia, Eesti ettevõtjate, ekspordi ja kultuuritegelaste toetamine Välisministeeriumi ja Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse välisesinduste koostöös. Selleks tuleb sõlmida võimalikult paljude riikidega topeltmaksustamise vältimise ning investeringute kaitse lepingud, laiendada aukonsulite ja kultuuriatašeede võrgustikku ning kasutada Eesti huvides rohkem koostööd teiste EL riikide diplomaatiliste esindustega.

4. Toetus Euroopa Liidu ja NATO senise laienemispoliitika jätkamisele. Kõigil Euroopa riikidel peab tingimuste täitmisel olema võimalik liituda nii Euroopa Liidu kui NATOga. Nii tuleb Euroopa Liidu liitumiskõnelusi jätkata Lääne-Balkani riikidega, Islandi ja Türgiga. Samuti tuleb valmis olla kõneluste alustamiseks organisatsiooni mittekuuluvate Ida-Euroopa riikidega. Ka tuleb jätkata NATO avatud uste poliitikat nii Balkanil, Lõuna-Kaukaasias, Ida-Euroopas kui ka Põhjamaades.

5. Turvalisuse suurendamine Euroopa Liidu piiroidel. Reformierakond peab tähtsaks EL naabruspoliitikat ja idapartnerlust. Eesti saab panustada oma reformikogemuse jagamise ning Lennart Meri nimelise Idapartnerluse Koolituskeskuse loomisega Eestisse. Peame oluliseks Euroopa uute demokraatiate toetamist. Samuti on oluline rahvusvahelise õiguse põhimõtete kaitsmine Euroopa Liidu vahetus

naabruses, mistõttu ei ole alternatiivi Gruusia territoriaalsele terviklikkusele. Ka tuleb tagada Moldova territoriaalne terviklikkus ning leida lahendus Transnistria külmutatud konfliktile.

6. Tihedad suhted kõigi oma naabritega. Reformierakond peab tähtsaks Läänemere strateegia võimalikult head kasutamist Läänemere piirkonna arenguks, muuhulgas uute transpordi- ja energiaühenduste loomisel. Peame tõhusaks ja hoidmistvääriavaks NB 8 ehk Põhjamaade ja Balti riikide igakülgset koostööd. Lisaks tihedatele ja headele suhetele Euroopa Liitu ja/või NATOsse kuuluvate naabritega, on Eesti huvides ka heanaaberlikud suhted Venemaaga.

7. Aktiivne tegevus Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioonis (OECD), mis ühendab endas maailmas kõige paremini hakkama saavaid ning demokraatlikke väärtusi järgivaid riike. Eestile annab OECD liikmelisus võimaluse osaleda arenenud riikide parimate praktikate analüüsis ja juurutamises.

8. Inimõiguste ja heade valitsemistavade rahvusvaheline edendamine. Eesti näeb arengukoostöösse ja humanitaarabisse panustamises olulist välis- ja julgeolekupoliitika vahendit. Selleks tuleb Eestil anda oma võimetele vastav panus maailma vaesuse vähendamisse ning õigusriigi ja heade valitsemistavade põhimõtete kinnistamisse arengukoostöö sihtriikides.

9. Tugi demokraatlikke väärtusi järgivate riikide ja organisatsioonide senisest tihedamale koostööle. Seejuures on eriti oluline Euroopa Liidu-NATO, Euroopa Liidu-USA ja Eesti-USA suhete arendamine.

10. Eesti kodanikele viisavaba pääsu saavutamine enamatesse riikidesse. Viimastel aastatel on Eesti saavutanud oma kodanikele viisavaba pääsu USAsse, Kanadasse, Türgi, Ukrainasse, Gruusiasse,

Moldovasse, Lääne-Balkani maadesse ja paljudesse teistesse riikidesse. Eesti kodanike vabama reisimise huvides jätkame tööd selle nimekirja pikendamiseks, taotledes viisavaba pääsu järjest enamatesse riikidesse, muuhulgas näiteks Brasiiliasse ja Taisse.

11. Eesti huvide paremaks esindamiseks ning Eesti kodanike tõhusamaks kaitseks Eesti välisesinduste võrgustiku arendamine.

Esindatuse tugevdamiseks maailmas avame saatkonna Kasahstanis ja peakonsulaadi Austraalias, rakendame peakonsulaadi Shanghais ja valmistame ette saatkonna avamist Indias. Lähiaastatel tuleb panustada suhete tihendamisse kõigi Euroopa Liidu strateegiliste partneritega, sealhulgas Hiina, India ja Brasiiliaga.

16. TURVALINE JA JULGEOLEKUT LOOV EESTI

Reformierakonna julgeoleku- ja riigikaitsepoliitika eesmärk on parimate julgeolekutagatistega iseseisev Eesti riik, mis on kaitseks sisemisele ja välisele rahule, praeguste ja tulevaste põlvete eneseteostusele ning eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimisele läbi aegade.

NATO ja Euroopa Liidu liikmesriigina on Eesti julgeolek kindlam kui kunagi varem. Samas on julgeolekukeskkond muutunud keerukamaks ja selles ilmnevad ohud mitmetahulisemaks. Enam ei saa Eesti riigikaitse süsteem piirduda vaid sõjalise kaitsega, vaid peab hõlmama ühiskonda laiemalt. Selle vältimatuks eeltingimuseks on riigikaitse ühtne ja demokraatlik juhtimine, mis peab nii rahu kui sõja ajal tagama kõigi tegevuste kooskõla ja lähtumise riigi kui terviku huvidest. Väikeriigina peab Eesti maksimaalselt kasutama kõiki olemasolevaid võimalusi ja varusid, vältima nende ametkondlikku killustamist ning olema kiire ja kohanemisvõimeline.

Nende eesmärkide saavutamiseks arendab Reformierakond Eesti rahvusliku julgeoleku võimekust ja riigikaitset järgmiste põhimõtete kohaselt:

1. Eesti peamine julgeolekutagatis on kollektiivkaitse ja NATO. Eesti riigikaitse on osa NATO kollektiivkaitsest ja NATO kollektiivkaitse osa Eesti riigikaitsest. Mida tugevam ja laiapõhjalisem on Eesti võime kaitsta oma riigi ja NATO partnerite põhiväärtusi ning iseseisvust, seda väiksem on kellegi soov seda riivata või rünnata. Täna maailmas on panustamine julgeolekusse kollegiaalne. Nii Eesti kui ka teiste riikide julgeoleku suurendamisele suunatud lahenduste otsimine on meie prioriteet. Kaitseväge suunal toetab seda kutselise kaitseväge

arendamine ning aktiivne osalus rahvusvahelises sõjalises koostöös. Kollektiivkaitse veenvuse tugevdamiseks tuleb suurendada NATO kohalolekut, arendada kahepoolset kaitsekoostööd liitlastega ning tagada Kaitseväge koostegutsemisvõime liitlasvägedega. Eesti esmane iseseisev kaitsevõime peab tagama eeldused kollektiivkaitse toimivaks rakendumiseks.

2. Aktiivne panustamine NATO ühispoliitikatesse. Eesti peab aktiivselt ja professionaalselt osalema NATO planeerimises, ühisvõimete arendamises ja operatsioonides. Hoiame rahvusvahelistel missioonidel osalemise senisel tasemel, samas mitmekesistades seda võimete ja geograafia osas. Koos sõjaliste missioonide planeerimise ja läbiviimisega peab arenema ka tsiviilmissioonidesse panustamise võimekus.

3. Laiapõhjalise riigikaitsekäsitluse rakendamine. Laiapõhjaline riigikaitsekäsitlus lähtub tänasest ohupildist, sisaldades endas sõjalist kaitset, tsiviilsektori toetust sõjalisele kaitsele, rahvusvahelist tegevust, sisejulgeoleku- ja elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamist ning psühholoogilist kaitset. Riigikaitse on laiem kui Kaitseministeeriumi valitsemiala, julgeoleku ja riigikaitse eest vastutavad võrdselt kõik ministeeriumid. Kindlustame, et kõik riigiasutused valmistuvad oma riigikaitseliste ülesannete täitmiseks võimalike ohtude korral ning tagame, et sõjaline kaitse ei arene ülejäänud ühiskonnast eraldiseisvalt.

4. Eesti riigikaitse kiire rakendatavus ja selle eelduseks oleva juhtimisselguse tagamine. Ka kõige keerulisemates olukordades peab riik toimima ning tegutsema kooskõlas. Reformierakond toetab riigikaitseliste Põhiseaduse muudatuste vastuvõtmist Riigikogu poolt. Samuti algatame rahu- ja sõjaaja riigikaitseseaduste kaasajastamise.

Toimekindluse tagamiseks muudame rahu- ja sõjaaja riigikaitsele juhtimissüsteemid ning vastutuselad võimalikult sarnasteks. Lõpetame riiklike lennudevahendite ja laevade ressursi killustatuse erinevate asutuste vahel, samuti loome aluse militaar- ja päästeteenistuse võimete koostoimeks.

5. Riigikaitse toetumine kodanike vabatahtlikule kaasatusele ja kaitsetahtele. Eesti riigi kaitsmine on meie ühiskondlik väärtus, -hüve ning -vastutus. Eesti julgeolekut tugevdab sidus kodanikuühiskond, kus teadlikul kodanikuaktiivsusel on oluline roll julgeoleku ja turvatunde edendamisel. Riigikaitse oluline eeldus on kodanike kaitsetahe. Parim võimalus rakendada kodanike vaba tahet Eesti kaitsesse on läbi Kaitseliidu ja tema allorganisatsioonide. Reformierakond peab oluliseks toetada Kaitseliidu arendamist ning kasvavat rolli riigikaitstes, uuendades selleks seadusandlust ning tagades liidule rahastamise. Kaitseliit on organisatsioon, mille liikmena on igal Eesti kodanikul võimalus anda oma panus riigikaitsele.

6. Eesti kaitsejõude taseme tõstmine 2% SKTst. Eesti iseseisvus ja julgeolek on väärtused, mille arvelt ei tohi kokku hoida. Reformierakonna juhtimisel saavutame järgneva kolme aastaga kaitsejõude tasemeks 2% SKTst ning tagame selle taseme stabiilsuse. Soovime Eestile Kaitseväge, mis oleks kaasaegselt varustatud ja suuteline edukalt vastama kaasaja väljakutsetele. Jätkame Kaitsevägele moodsa relvastuse hankeid ning ehitame edasi vajalikku taristut. Parimate hanketingimuste saamiseks teeme vajadusel koostööd partnerriikidega. Jätkame investeringuid Ämari lennubaasi, millel tugineb suur osa meie julgeolekust NATO liinil, samuti teistesse kaitseväge objektidesse nagu Mereväebaasi Miinisadam ning Jägala

sõjaväelinnak. Kindlustame Kaitseväele tänapäevased elamis- ja väljaõppetingimused.

7. Riigi sõjalise kaitse toetumine professionaalsusele. Riiki ja rahvast suudavad kaitsta parima võimaliku väljaõppe saanud ja oma elualale pühendunud spetsialistid. Enamiku lääneriikide eeskujul peab Reformierakond vajalikuks jätkata liikumist kutselise kaitseväe arendamise suunas, lähtudes inimeste vabatahtlikust kutsevalikust. Igal aastal lisame Kaitseväele vähemalt 125 kutselist kaitseväelast. Ajateenistust mõistame kutseliste kaitseväelaste baasina ja kaitsetahte toetajana.

8. Ajateenistuse lühendamine ja vabatahtlikkuse eelistamine. Motiveerimaks vabatahtlikku panustamist riigikaitse loome eeldused lühendada ajateenistust kuuele kuule. Seda toetab uue gümnaasiumiastme riigikaitse ainekava tõhus rakendamine ja riigikaitse õpetajate ettevalmistuse tõhustamine. Eelistatult tuleb ajateenistusse võtta kõik omal initsiatiivil sinna astuda soovijad.

9. Rahvusvahelise initsiatiivi hoidmine küberjulgeoleku arengutes. Eesti spetsialiseerub e-teenuste turvalisuse tagamisele. Toetame Eesti aktiivsust selles valdkonnas - NATO Küberkaitse Kompetentsikeskuse tegevust ning uusi initsiatiive, muuhulgas Kaitseliidu juurde loodud küberkaitseliitu. Suurendame küberkaitse alast väljaõpet Kaitseväes.

10. Eesti kaitsetööstuse ja kaitseotstarbelise teadus- ning arendustegevuse toetamine. Teadmispõhisusele ning rahvusvahelistele turgudele suunatud ettevõtlus kaitsevaldkonnas täiendab Eesti majanduse ümberstruktüreerimist. Kooskõlastamaks meie kõrgkoolide, teadusasutuste ja ettevõtluse koostööd ning kasutamaks otstarberkalt NATO ja EL liikmelisuse pakutavaid võimalusi

koondame Eesti Kaitsetööstusliidu kõrval ka kaitseotstarbelist teadus- ja arengutegevust.

11. Algatame Eesti iseseisvuse ja julgeoleku nimel välismissioonidel osalenute kodanikuühiskonda ja -ellu tõhusa taaskandamise poliitika. Tugevdamiseks riigi ja ühiskonna toetust missiooniveteranidele koostame teemakohase strateegia ning alustame vastavate teenuste arendamist ja võimekuste suurendamist.

17. SINU TURVALINE KODU, SINU KODUMAA

Reformierakonna eesmärk on tagada võrdsed võimalused edukaks toimetulekuks ja heaoluks kõigile Eestis elavatele inimestele, olenemata rahvuslikust kuuluvusest ja emakeelest. Reformierakond tagab, et Eesti Vabariigis on kaitstud iga siin elava isiku põhiõigused ja -vabadused.

Lisaks eestlastele kui põhirahvusele elab siin hulgaliselt muu rahvuslik-kultuurilise taustaga ja erasuhtluses teisi keeli kasutavaid inimesi. Reformierakond näeb mitmekesisuses rikastavat võimalust Eesti eduks ja arenguks.

Eesmärgi saavutamiseks peab Reformierakond vajalikuks, et riiklik lõimumiskava sisaldaks alljärgnevaid struktuurseid reforme ja põhimõtteid:

1. Vähemusrahvusest eestimaalaste, eriti noorte, konkurentsivõime tugevdamine tööturul. Edukas toimetulek Eestis eeldab eesti keele oskust. Tuleb lõpule viia üleminek eestikeelsele gümnaasiumile ning veelgi enam panustada eesti keele õppe ja eestikeelse aineõppe kättesaadavusse ja kvaliteeti kõigil haridustasandil – venekeelses lasteaias ja koolis peab eesti keele õpe toimuma iga päev. Muudame vastavate õpetajate, ainekavade ja õppematerjalide ettevalmistamise süsteemseks ja järjekindlaks. Samas tugevdame projektipõhiseid võimalusi õpetajate täiendõppeks ja muid tugitegevusi. Toetame keelekümblusmetoodika laiemat rakendamist alates lasteaiaist. Majanduslike võimaluste tekkel taassuurendame laste keeleõppelaagrite (perelaagrite) ja ekskursioonide korraldamise võimalusi. Meie suur huvi on, et kõrgharidust omandada soovivad mitte-eestlased õpiksid edasi Eesti ülikoolides. Suurendame mitte-

eestlastest avalike teenistujate ning haridus- ja kultuuritöötajate võimalusi erialase keelevaldamise kinnistamiseks. Arendame edasi tööjõuvahetuse programme. Tihendame koostööd Töötukassa, Sihtasutuse Meie Inimesed (MISA) ja kohalike omavalitsuste vahel, pakkumaks vähemuspäritoluga töötutele tõhusamat tuge ja õpet. Tagame riigikeeleõppe kättesaadavuse ka mitte-eestlastest töötutele, pensionäridele ja puuetega inimestele. Arendame järelvalvet täiskasvanuile eesti keele õpetamise, sh koolitajate kvaliteedi üle. Algatame riikliku lõimumiskava pideva jälgimise, eesmärgiga kohandada selle rakenduskavu muutuvatele vajadustele.

2. Eri ühiskonnarühmade omavahelise suhtluse tihendamine.

Reformierakond väärtustab ja toetab algatusi, mis viivad ühiste eesmärkide saavutamiseks kokku eri rahvusrühmadest pärinejaid. Majanduslike võimaluste tekkel tugevdame Sihtasutuse Meie Inimesed ja Kodanikuühiskonna Sihtkapitali võimalusi sellesuunaliste projektide toetamiseks. Jätkame mitmekeelset teabepakkumist, sealhulgas rahvusringhäälingus ja sotsiaalmeedias.

3. Eesti põlisvähemuste kultuuripärandi väärtustamine ja avalikkusele kättesaadavaks tegemine.

Reformierakond hindab kõrgelt Eesti ajalooliste põlisvähemuste (juudid, baltisakslased, vene vanausulised, eestirootslased, ingerisoomlased) pikaajalist panust Eesti rikkaliku kultuuripildi väljakujunemisse. Toetame selle kultuuripärandi hoidmist, uurimist ja väarikat eksponeerimist, sealhulgas ka välismaal, vastavate kultuuriühenduste, riigi, omavalitsuste ja erasektori koostööl. Eelarvevõimaluste avanemisel parandame Peipsi-ääre arengukava, pühakodade programmi, vana-slaavi keeleõppe ja kultuuripärandi uurimise rahastamist. Rajame Kloogale väarika

fašismivastase memoriaali ning tähistame kohaselt vähemusrahvuste Eesti Vabariiki tunnustava tegevusega seotud paigad.

4. Vähemuskultuuride püsimise toetamine. Reformierakond austab iga inimese õigust oma rahvuskultuurilisele identitsusele. Peame vältimatuks rahvusvähemuste kultuuriühenduste ja pühapäevakoolide jätkuvat toetamist riigi ja omavalitsuste poolt. Eelarvevõimaluste tekkel suurendame soome-ugri rahvaste toetusprogrammi kõrghariduse omandamiseks Eestis.

5. Jätkuvalt austades iga inimese vaba tahet oma kodakondsuse määratlemisel, parandame Eestis elavate teiste riikide kodanike ja määratlemata kodakondsusega isikute teavitamist Eesti kodakondsuse omamise eelistest ja võimalustest. Tagame mittekodanikest vanemaile informatsiooni võimaluste kohta omandada Eesti kodakondsus oma kuni 15-aastasele lapsele. Pöörame erilist tähelepanu vast-naturaliseerunud Eesti Vabariigi kodanikele, et hõlbustada nende sulandumist ühiskonda.

18. TÕHUS JA MOODNE KODANIKE RIIK

Reformierakonna eesmärk on riigikorraldus, mis toetab Eesti kodanike loomulikku soovi elada vaba ja täisväärtuslikku elu. Me soovime, et Eesti riik kasutaks igat maksumaksja poolt makstud senti säästlikult, eesmärgiga pakkuda selle eest parimat võimalikku avalikku taristut ja teenust võimalikult paljudele. Me soovime, et Eesti oleks tugeva kogukondliku võrgustiku ja identiteediga, loogiliselt, lihtsalt ja mõistuspäraselt korraldatud ning tõhusalt toimiv demokraatlik riik.

Nende sihtide saavutamiseks peab Eesti riigi- ja kohalik haldus järgnevatel kümnenditel arvestama jätkuva linnastumise ja elanikkonna vananemisega. Kohaliku halduse kaasajastamine peab toimuma järk-järgult, paindlikke lahendusi võimaldades ning kogukondlikke võrgustikke ja identiteete lõhkumata – nihutada tuleb ülesandeid ja raha, mitte piire. Reformierakond on veendunud, et tugev kogukondlik identiteet on parim demokraatia tagatis.

PÕHISEADUS JA POLIITILINE SÜSTEEM

Toetame Eesti Põhiseaduse ja põhiseaduslike seaduste järjepidevat akadeemilist analüüsi, et vältida Põhiseaduse põhjendamatut muutmist, kuid hoida meie riigi alusseadus ja selles sisalduvate väärtuste kaitse ajakohasena.

Demokraatia kvaliteedi tõstmiseks vähendame valimisaastate arvu, kahandamata kodanike osalust ühiskonnaelu korraldamisel ja juhtimisel.

RIIGIHALDUS

Reformierakond peab riigi arengus oluliseks eelkõige kodanikuühiskonna tugevnemist. Eesti riik peab tugevnema mitte uute ametiasutuste loomise ja täiendavate ametnike teenistusse võtmise teel, vaid kaasates kodanikuühendusi riigivalitsemisse ja võttes laiemalt kasutusele uusi tehnoloogiaid.

Reformierakond ei luba isalikult inimeste probleemide lahendamist riigi poolt, vaid soovib, et vabad kodanikud osaleksid oma ühenduste kaudu tegusalt nii ühiskondlike otsuste langetamise protsessis kui ka ühiskonnaelu korraldamises.

Riigihalduse tänapäevastamisel peab Reformierakond oluliseks järgmiste struktuursete reformide ja poliitikate elluviimist:

1. Riigiga suhtlemine kiiremaks ja mugavamaks. Inimeste ja ühingute suhtlemist riigiga muudetakse lihtsamaks, seda eelkõige e-riiki ja e-teenuseid arendades. Eesmärgiks on, et sõltumata elukohast peab riik ja omavalitsus olema igaühest hiirekliki kaugusel.

2. Eriseisundi ja -õigustega ametnike arvu oluline vähendamine ning avaliku teenistuse muutmine nüüdisaegselt dünaamiliseks. Selleks võtame vastu uue Avaliku teenistuse seaduse, mis korrastab avaliku teenistuse, muutes läbipaistvaks ja võrreldavaks avaliku sektori palgasüsteemi ja ametihüvede kasutamise. Ametikohad avalikus teenistuses täidetakse konkursi korras ja soodustatakse kvalifitseeritud tööjõu liikumist avaliku ja erasektori vahel. Avalikus sektoris hõivatud inimeste hulka saab vähendada uute tehnoloogiate ja tõhusama töökorralduse kasutuselevõtu teel, mitte teenuste kvaliteedi arvel.

3. Riigihalduse muutmine lihtsamaks ja tõhusamaks. Korrastame avalik-õiguslike isikute ringi ja tagame nende läbipaistvuse, aruandluse ja juhtorganite vastutuse. Tõhusama juhtimise ja haldamise saavutamiseks koondab riik kogu kinnisvara (välja arvatud sümbolkinnisvara) ja selle arendamisega seotud tegevused Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsi. Samuti liidab riik eri ametiasutuste tugiteenused (raamatupidamine, personalitöö, hanked jmt) ühtsetesse keskustesse ning sulgeb mittevajalikud asutused. Viime läbi eripensionide reformi.

4. Omavalitsuste, kodanikeühenduste ja erasektori suurem kaasamine riigivalitsemisse. Kodanikeühendustele ja erasektorile tuleb anda võimalus täita senisest suuremat rolli sotsiaaltoetuses, kultuuri-, spordi-, keskkonnakaitse, tervishoiu- ja turvalisuse vallas, hariduses ning teistes valdkondades. Seal kus võimalik, tuleb riiklikke ülesandeid omavalitsustele, kodanikeühendustele ja eraettevõtetele üle anda halduslepingute alusel.

KOHALIK HALDUS

Kohalik omavalitsus ei ole riigi käepikendus, vaid vabade kodanike iseseisev kohalik valitsus. Eesti Vabariigi Põhiseadusega, Kohalike omavalitsuste korralduse seadusega, Euroopa kohaliku omavalitsuse harta ratifitseerimisega on Eesti valinud ja kinnistanud autonoomse, kogukonnapõhise kohaliku omavalitsuse.

Tugev kohalik identiteet, laiapõhjaline demokraatlik riigikorraldus, keskväimu tasakaalus hoidmine on väga suured väärtused, millel põhineb Eesti iseseisvus.

Kohaliku halduse tänapäevastamisel peab Reformierakond oluliseks järgmiste struktuursete reformide ja poliitikate elluviimist:

5. Omavalitsustele iseseisev tulubaas. Üldise suundumusena peab tänaste väikeste kohalike maksutulude, suure osatähtsusega riigitoetuste ja niinimetatud kohaliku iseloomuga riiklike maksude asemel oluliselt suurenema omavalitsuste roll oma maksutulu kujundamisel. Kui kohalikule omavalitsusele pannakse lahendamiseks riigielu küsimus, siis nähakse selleks ette sihotstarbeline eraldi riigieelarvest ja kontrollitakse selle kasutamist. Eelarvevõimaluste tekkel vaatame üle omavalitsuste tulubaasi kujunemise alused.

6. Regionaalse tasakaalustatuse ja kohaliku demokraatia suurendamine. Võtame vastu uue rahvastikuregistri seaduse ja kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse, mis võimaldavad igal Eesti elanikul omandi, töökoha või perekondlike sidemete alusel määrata kuni kaks ametlikku elukohta ja sellest tulenevalt jagada nende vahel tulumaksu.

REFORMIERAKOND - VÕID KINDEL OLLA